

UDK: 657.375.1: 368.032.1:368.029(497.11)

Radomir M. Lazarević, dipl.ek,
ovlašćeni aktuar i ovlašćeni računovođa

POKAZATELJI POSLOVANJA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE U PERIODU 2009-2011. GODINE

U ovom članku daje se prikaz poslovanja društava za osiguranje kod nas u periodu 2009-2011. godine, i to sa aspekta njihovih tehničkih rezultata po godinama, vrstama osiguranja i ukupnim finansijskim rezultatima, kao i po adekvatnosti kapitala, sa stanjem na dan 31. decembar 2011. godine.

Ključne reči: *aktiva, pasiva, kapital, tehnički rezultat, matematička rezerva, premija osiguranja, saosiguranja i reosiguranja.*

Uvod

Rukovodstva preduzeća imaju odgovornost za pripremu i prikazivanje tačnih i realnih finansijskih izveštaja preduzeća, a u našem slučaju – društava za osiguranje. Takođe, ona su odgovorna za informacije u finansijskim izveštajima, koje im pomažu pri planiranju, odlučivanju i nadzoru koji su u njihovoj nadležnosti. Rukovodstvo ima mogućnost da utvrđuje formu i sadržaj tih dodatnih informacija kako bi zadovoljilo svoje potrebe, ali nikad na štetu tačnosti informacija. Finansijski izveštaji osiguravajućeg društva treba da se zasnivaju na informacijama o finansijskom položaju, uspešnosti i promenama u finansijskom položaju društva, koje koristi rukovodstvo, ali i korisnici finansijskih izveštaja, pre svega osiguranici i ostali korisnici osiguranja. Takođe, treba imati u vidu da se više od 30 odsto premije osiguranja obezbeđuje iz obaveznih osiguranja u ovom segmentu, pri čemu se, po pravilu, ne obaveštavaju osiguranici, koji su prinuđeni da premiju osiguranja plaćaju jer je to propisano zakonom.

Korisnici finansijskih izveštaja jesu sadašnji i potencijalni investitori, zaposleni, kreditori, dobavljači i ostali poverioci, kupci, vlade i njihove agencije i javnost. Oni koriste finansijske izveštaje kako bi zadovoljili neku od svojih različitih potreba za informacijama.

Samo sastavljanje finansijskih izveštaja nije formalna obaveza društva za osiguranje, već predstavlja putokaz za dalje uspešno poslovanje i informaciju osiguranicima i ostalim poveriocima o uspešnosti odnosno neuspešnosti poslovanja društva. Tu su sadržane i informacije o raspolaganju sredstvima. Takođe, ti izveštaji su pokazatelji likvidnosti, solventnosti i celokupne ekonomske situacije osiguravajućeg društva. Indikatori njegovog poslovanja, koji se razmatraju posle 12 do 15 meseci od nastanka poslovnih promena, po pravilu nemaju opravdanje. Isto tako, izveštaj o poslovanju koji se prihvata aklamacijom, bez ikakve kritičke analize, ne može se smatrati izveštajem o poslovanju.

Računovodstvo društva ne može biti samo regulator nastalih poslovnih promena, već pre svega analitičar njihovih uzroka i posledica, pa je, shodno tome, dužno da na određene pojave reaguje i označi ih zelenom, žutom ili crvenom lampicom – u zavisnosti od posledica koje proizlaze iz finansijskih izveštaja o poslovanju. Ali ove poslove uspešno može da obavlja samo računovođa analitičar, a ne računovođa evidentičar.

Pasiva

Pasiva pokazuje izvore sredstava, u ovom slučaju društava za osiguranje čiji su finansijski izveštaji poslovanja predmet razmatranja. Pasiva obuhvata dugoročne i kratkoročne izvore sredstava: osnovni kapital, neraspoređenu dobit, dugoročne i kratkoročne kredite, obaveze prema dobavljačima i ostalim poveriocima, razne obračunske stavke – prenosne premije i rezervisane štete i druga rezervisanja – koji povećavaju iznos pasive iznad redovnih izvora sredstava.

Struktura pasive

Struktura pasive društava za osiguranje kod nas je u prethodne tri godine izgledala ovako:

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

Tabela 1.

u 000 din.

Struktura	Godina						Indeks		
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kapital	26.369.003	28,08	29.076.643	26,93	29.853.894+	25,77	110,27	113,22	102,67
Rezerve i druga rezervisanja	2.292.485	2,44	2.888.843	2,68	3.743.099	3,23	126,01	163,28	129,57
Mat. rezerva	18.669.503	19,88	25.595.736	23,70	30.670.026	26,48	137,10	164,28	119,82
Obaveze	4.557.579	4,85	7.008.118	6,49	8.035.393	6,94	153,77	176,31	114,66
Pren. premija	19.079.682	20,32	19.591.550	18,14	19.496.454	16,83	102,68	102,18	99,51
Rezervisane štete	19.584.570	20,86	21.208.543	19,64	20.910.658	18,05	108,28	106,75	98,60
Razna pasivna razgraničenja	2.790.824	2,97	2.100.242	1,95	2.682.367	2,32	75,26	96,11	127,72
Odlož. poreske obaveze	554.983	0,59	511.327	0,47	439.601	0,38			
Ukupna pasiva	93.901.629	100,00	107.981.002	100,00	115.831.492	100,00	114,99	123,35	107,27
Faktur. premija	53.335.383		56.520.932		57.313.998		105,97	107,46	101,40
Od toga:									
Životno osig.	7.881.930		9.352.714		9.992.706		118,66	126,78	106,84
Neživotno osiguranje	45.653.453		47.168.218		47.321.292		103,32	103,65	100,32

Pasiva društava za osiguranje u 2010. godini povećala se za 14,99 procenata u poređenju sa 2009. godinom, u 2011. godini za 23,35 odsto spram 2009. godine, i za 7,27 procenata u poređenju sa 2010. godinom. Učešće kapitala u ukupnoj pasivi iznosi 28,08 odsto odnosno 26,93 odsto i 25,77 odsto, povećanje kapitala u 2011. godini spram 2009. godine iznosi 13,22 odsto, a u poređenju sa prethodnom godinom 2,67 odsto. Treba naglasiti da je povećanje kapitala znatno veće nego u prethodnom periodu, što nije slučaj sa povećanjem premije osiguranja, pogotovu neživotnih osiguranja. Ovakvo povećanje kapitala znači i veću sigurnost u poslovanju osiguravajućeg društva. Rezerve za izravnjanje rizika i druga rezervisanja iznose samo 2,44 odsto u 2009. godini, odnosno 2,68 odsto i 3,23 odsto u 2010. i 2011. godini. Matematička rezerva u ukupnoj pasivi u 2009. godini učestvuje sa 19,88 odsto, u 2010. godini sa 23,70 odsto i u 2011. godini sa 26,48 odsto, tako da povećanje u 2010. godini, u odnosu na 2009. godinu, iznosi 37,10 odsto, u 2011. godini, u odnosu na 2009. godinu, 64,28 odsto, i u odnosu na 2010. godinu 19,82 odsto. Kratkoročne i dugoročne obaveze u ukupnoj pasivi učestvuju samo sa 4,85 odsto u 2009, a u 2010.

i 2011. godini 6,49 odsto, odnosno 6,94 odsto, tako da društva za osiguranje, po pravilu, nemaju velike obaveze prema svojim dobavljačima i drugim poveriocima, što nije slučaj kada su u pitanju domaći privredni subjekti u proizvodnim i uslužnim delatnostima. Prenosne premije u ukupnoj pasivi učestvuju sa 20,37 odsto u 2009. godini, a sa 18,14 procenata u 2010, odnosno 16,83 odsto u 2011. godini. Prenosna premija jeste premija koja se odnosi na naredni period trajanja ugovora o osiguranju. Rezervisane štete koje su nastale a nisu rešene (ne-likvidirane naknade šteta) u knjigovodstvenim evidencijama u nas ne vode se kao dospele obaveze, već samo kao potencijalne odnosno rezervisane buduće obaveze (rezervisane štete). Međutim, one u ukupnoj pasivi učestvuju sa 20,86 odsto u 2009. godini, sa 19,64 procenta u 2010. i 18,05 odsto u 2011. godini, što nisu mala učešća: jedna petina ukupne pasive otpada na ovu vrstu potencijalnih obaveza, a u apsolutnim iznosima to je oko 20 milijardi dinara na kraju svake od navedenih godina.

Razna pasivna vremenska razgraničenja u ukupnoj pasivi u periodu 2009-2011. učestvuju sa 2,97 odsto u 2009. godini, 1,95 procenata u 2010. i 2,32 odsto u 2011.

Odložene poreske obaveze učestvuju u pasivi sa 0,59 odsto u 2009. godini, sa 0,47 odsto u 2010. i sa 0,38 odsto u 2011. godini.

Kad se pasiva posmatra sa aspekta toga kome pripadaju sredstva, na akcionare otpada 28,08 odsto u 2009. godini, 26,93 odsto u 2010. i 25,77 procenata u 2011. godini. Osiguranicima i ostalim poveriocima pripada 71,92 odsto u 2009. godini, a 73,07 odsto u 2010. i 74,23 odsto u 2011. godini. Međutim, postavlja se pitanje koliki je uticaj osiguranika na upravljanje i raspolaganje njihovim sredstvima u društvima za osiguranje u nas; za sada je, naime, skoro minimalan. Ovo otuda što je kontrola upravljanja i raspolaganja sredstvima osiguranja u duhu dobrog privrednika, u ime osiguranika i ostalih poverilaca, kao i akcionara u društvima za osiguranje, poverena supervizoru (NBS), ovlašćenim revizorima i ovlašćenim aktuarima. U tom slučaju postavlja se pitanje kakav je uticaj ovlašćenih revizora i ovlašćenih aktuara na upravljanje i raspolaganje sredstvima osiguranja u duhu dobrog privrednika, to jest na tačnost i verodostojnost sastavljanja finansijskih izveštaja osiguravajućih društava. Ovo pitanje zaslužuje posebnu pažnju.

Kapital

Učešća pojedinih društava za osiguranje u ukupnom kapitalu veoma su različita, što se vidi iz narednih podataka:

Tabela 2: Visina kapitala po društvima

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.	%	2010.	%	2011.	%	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A“	9.882.817	37,48	9.920.687	34,12	10.034.325	33,61	100,38	101,53	101,15
Društvo „B“	3.051.990	11,57	3.721.448	12,80	3.752.661	12,57	121,94	122,96	100,84
Društvo „C“	2.648.472	10,04	2.940.717	10,11	3.263.269	10,93	111,03	123,21	110,97
Društvo „D“	1.064.152	4,04	1.225.563	4,21	1.315.654	4,41	115,17	123,63	107,35
Ostala društva	9.721.572	36,87	11.268.228	38,75	11.487.985	38,48	115,28	118,45	101,95
Svega	26.369.003	100,00	29.076.643	100,00	29.853.894	100,00	110,54	113,81	102,96

Društvo „A“ u ukupnom kapitalu učestvuje sa 33,61 odsto u 2011. godini, a u prethodne dve godine učestvovalo je sa 37,48, odnosno 34,12 procenata; kod ovog društva zabeležen je minimalan porast kapitala u odnosu na prethodne periode poslovanja. Društvo „B“ u 2011. godini učestvovalo je sa 12,57 odsto, a u prethodne dve godine sa 11,57 odnosno 12,80 odsto, dok je povećanje kapitala u 2009. i 2010. iznosilo preko 20 odsto, a u tekućoj godini iznosi samo 0,84 odsto. Društvo „C“ u 2011. godini učestvuje sa 12,57 odsto, a u prethodne dve godine učestvovalo je sa 10,04, odnosno 10,11 odsto; povećanje kapitala kod ovog društva iznosi 11,03 odsto odnosno 23,21 odsto i 10,97 odsto. Društvo „D“ u 2011. godini učestvovalo je sa 4,41 odsto, a u prethodne dve godine sa 4,04 odnosno 4,21 odsto; povećanje kapitala iznosi 15,28 odnosno 18,45 i 7,35 odsto. Sva ostala društva u ukupnom kapitalu u 2011. godini učestvovala su sa 38,48 odsto u 2009. godini sa 36,87 odsto, odnosno 38,75 odsto u 2010 godini.

Na četiri društva za osiguranje od ukupnog kapitala u 2011. godini otpadalo je 61,52 odsto, a u prethodne dve godine 63,13 odnosno 61,25 odsto; na samo jedno društvo otpadalo je 33,61 odsto u 2011. godini, a u dve prethodne godine 37,48 odnosno 34,12 odsto.

Ovakva razlika učešća pojedinih društava za osiguranje u ukupnom kapitalu posledica je više uzroka, a osnovni je godina osnivanja društava, kao i to ko su bili osnivači društava. Tako imamo osiguravajuća društva osnovana pre 1990. godine (dva društva, s tim što je jedno privatizovano, a drugo je sa pretež-

nim državnim kapitalom) i sva ostala, koja su osnivana posle 1990. godine, i to privatnim kapitalima domaćeg i stranog porekla, gde je cenzus za osnivanje bio daleko manji u odnosu na visinu kapitala kojim su raspolagala društva osnivana pre 1990. godine.

Tabela 3: Struktura dugoročnih rezervisanja, po namenama i društvima u 000 din.

Društvo	Struktura	Godina			Indeks		
		2009.	2010.	2011.	4:3	5:3	5:4
1	2	3	4	5	6	7	8
Društvo „A“	Matematička rezerva	939.622	1.250.836	1.707.023	133,12	181,67	136,47
	Učešće u dobiti						
	Rezerv. za izravnjanje rizika	497.681	602.596	916.114	121,08	184,08	152,03
	Druga rezervisanja	282.053	303.357	309.973	107,55	109,90	102,18
Društvo „B“	Matematička rezerva	1.031.015	1.337.212	1.583.565	129,70	153,59	118,42
	Učešće u dobiti						
	Rezerv. za izravnjanje rizika	418.607	771.509	1.057.663	184,30	252,66	137,09
	Druga rezervisanja	304.382	306.231	311.145	100,61	102,22	101,60
Društvo „C“	Matematička rezerva	3.928.269	5.951.955	7.560.594	151,52	192,47	127,03
	Učešće u dobiti						
	Rezerv. za izravnjanje rizika	87.482	129.843	208.144	148,42	237,93	160,30
	Druga rezervisanja	3.064	20.999	3.318	685,35	108,29	15,80
Društvo „D“	Matematička rezerva	5.492.073	7.394.284	8.567.730	134,64	156,00	115,87
	Učešće u dobiti	1.343	2.843	3.248	211,69	241,85	114,25
	Rezerv. za izravnjanje rizika	65.338	74.396	51.721	113,86	79,16	69,52
	Druga rezervisanja	11.886	13.431	16.849	113,00	141,76	125,45
Ostala društva	Matematička rezerva	7.277.181	9.658.606	11.247.866	132,72	154,56	116,45
	Učešće u dobiti						
	Rezerv. za izravnjanje rizika	419.061	404.565	496.265	96,54	118,42	122,67
	Druga rezervisanja	70.958	88.039	118.041	124,07	166,35	134,08
Ukupno	Matematička rezerva	18.668.160	25.592.893	30.666.778	137,09	164,27	119,83
	Učešće u dobiti	1.343	2.843	3.248	211,69	241,85	114,25
	Rezerv. za izravnjanje rizika	1.620.142	2.149.576	2.978.185	133,24	183,44	137,67
	Druga rezervisanja	672.343	739.267	764.914	108,88	112,94	103,72

Matematička rezerva osiguranja života

Dugoročna rezervisanja čine matematička rezerva osiguranja života, učešće osiguranika u dobiti po osnovu osiguranja života, rezervisanja za izravnjanje rizika i druga rezervisanja, koja se uglavnom odnose na otpremninu koja se, na osnovu propisa, isplaćuje prilikom odlaska u penziju.

Matematička rezerva u 2010. godini, u celosti u odnosu na prethodnu

godinu, povećana je za 64,27 odsto u 2011. godini; u odnosu na 2009. povećanje iznosi 64,27 procenata, a u odnosu na 2010. samo 19,83 odsto. Najveće povećanje kod matematičke rezerve ostvarilo je društvo „C“, i to za 51,52 odsto u odnosu na 2009. i za 27,03 procenta u odnosu na 2010. godinu. Treba imati u vidu i da je kod ostalih društava ostvareno relativno veliko povećanje matematičke rezerve, tim pre ako se u vidu imaju uslovi poslovanja i društveni i lični standard stanovništva u navedenom periodu.

Učešće u dobiti po osnovu osiguranja života, koje se odnosi na jedan vid osiguranja života – kada se deponovanje i ulaganje sredstava osiguranikā vrši u njihovo ime i na njihov rizik – nije za sada uhvatilo korena i predstavlja simboličan iznos. Međutim, osiguranici života učestvuju u ostvarenoj dobiti društva po osnovu svih vidova životnih osiguranja, po kojima se obračunava matematička rezerva, u zavisnosti od ostvarenih prihoda - prinosa po osnovu deponovanja i ulaganja sredstava matematičke rezerve, u skladu sa poslovnim aktom društva za osiguranje.

Premija osiguranja, broj osiguranika i matematička rezerva u periodu 2009-2011. godine izgleda ovako:

Tabela 4.

u 000 din.

Godina	Broj osiguranika	Indeks	Premije po osiguraniku	Indeks	Matemat. rez. po osiguraniku	Indeks
1	2	3	4	5	6	7
2009.	371.255	100,00	19.684,66	100,00	50.283,93	100,00
2010.	343.602	92,55	25.148,00	127,75	74.484,12	148,13
2011.	377.805	109,95	24.198,35	96,22	81.170,92	108,98

Broj osiguranika životnih osiguranja, po kojim se obračunava matematička rezerva, u 2010. godini u odnosu na prethodnu godinu smanjen je za 7,45 odsto, a to znači da je broj raskinutih ugovora veći od broja novozaključenih ugovora. U 2011. godini, broj zaključenih ugovora povećan je za 9,95 odsto u odnosu na prethodnu godinu, a u odnosu na 2009. povećan je samo za 1,2 odsto. Premija osiguranja po osiguraniku povećana je u 2010. godini za 27,75 odsto u odnosu na prethodnu godinu, a u 2011. u odnosu na 2010. smanjena je za 3,78 odsto. Ovi pokazatelji u dovoljnoj meri ilustruju stabilnost tržišta osiguranja života u nas.

Matematička rezerva po radniku u 2010. godini povećana je za 48,13

odsto u odnosu na prethodnu godinu, a u 2011. u odnosu na 2010. za 8,98 odsto. Ovakve oscilacije u kretanju broja osiguranika, premije osiguranja i matematičke rezerve po radniku posledica su više uzroka, ali osnovni su kretanje privrednog rasta i standarda stanovništva, kao i deviznog kursa u ovom periodu. Međutim, osnovni zaključak koji se nameće jeste da nema razvoja osiguranja života bez povećanja zaposlenosti i samim tim ličnog i društvenog standarda stanovništva.

Rezerve za izravanje rizika

Rezerve za izravanje rizika obračunavaju se samo kod neživotnih osiguranja, i po svojoj su visini više nego simbolične. One se formiraju na osnovu zakona i propisa NBS, ali za sada nemaju značajniju ulogu u poslovanju društava za osiguranje, pre svega zbog svoje visine, pa se iz tog razloga predlaže njihovo ukidanje, što smatram pogrešnim jer ih radi solventnijeg poslovanja društava za osiguranje treba povećati, a ne ukinuti.

Druga rezervisanja odnose se na sredstva otpremnine koja se isplaćuju prilikom odlaska radnika u penziju i koja zbog svoje visine nemaju posebnu ulogu u poslovanju društava za osiguranje.

Rezervisana sredstva za bonus jesu sredstva iz kojih se odobravaju bonusi osiguranicima za ostvarene odgovarajuće pozitivne odnose između premije osiguranja i nastalih osiguravajućih slučajeva, to jest šteta po ugovorima o osiguranju, u narednom odnosno narednim obračunskim periodima. Ova sredstva, u ukupnoj pasivi učestvuju sa 0,68 odsto u 2009. godini, 0,63 odsto u 2010. i 0,61 odsto u 2011. godini, što je veoma malo učešće po ovom osnovu. To je, u izvesnoj meri, dokaz da u nas sistem bonusa i malusa nije još u potpunosti uhvatio korena.

Dugoročne i kratkoročne obaveze, po društvima

Dugoročne i kratkoročne obaveze društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine izgledaju ovako:

Tabela 5.

u 000 din.

Društvo	Struktura	Godina			Indeks		
		2009.	2010.	2011.	4:3	5:3	5:4
1	2	3	4	5	6	7	8
Društvo „A“	Dugoročne obaveze			115.080	0,00	0,00	0,00
	Kratkoročne obaveze	820.525	1.239.459	2.305.111	151,06	280,93	185,98
Društvo „B“	Dugoročne obaveze				0,00	0,00	0,00
	Kratkoročne obaveze	757.080	1.786.819	1.132.026	236,01	149,53	63,35
Društvo „C“	Dugoročne obaveze				0,00	0,00	0,00
	Kratkoročne obaveze	719.778	802.677	1.265.221	111,52	175,78	157,63
Društvo „D“	Dugoročne obaveze				0,00	0,00	0,00
	Kratkoročne obaveze	553.792	972.385	756.245	175,59	136,56	77,77
Ostala društva	Dugoročne obaveze		669.093	649.640	0,00	0,00	97,09
	Kratkoročne obaveze	1.706.404	1.537.685	1.812.070	90,11	106,19	117,84
Ukupno	Dugoročne obaveze		669.093	764.720	0,00	0,00	114,29
	Kratkoročne obaveze	4.557.579	7.008.118	8.035.393	153,76	176,31	114,66

Dugoročne i kratkoročne obaveze društava za osiguranje relativno su male u odnosu na obim poslovanja. Međutim, treba imati u vidu da su stvarne obaveze one što nastaju iz odnosa sa osiguranicima po osnovu ugovora o osiguranju i vode se kao rezervisane štete, iz razloga što je za utvrđivanje osnova i stvarne visine naknade štete - obaveze neophodno određeno vreme, a do dana utvrđivanja osnova i visine one se iskazuju kao rezervisane ili potencijalne obaveze. Radi ilustracije ove „potencijalne“ obaveze (naknada šteta) iznosi se približna suma od 20 milijardi dinara na kraju 2012. godine.

Struktura pasivnih vremenskih razgraničenja, po društvima i namenama

Pasivna vremenska razgraničenja sastoje se od sledećeg:

- prenosne premije osiguranja, to jest premije osiguranja kod kojih roкови o osiguranju nisu istekli do dana sastavljanja godišnjih finansijskih izveštaja, odnosno premije osiguranja koje se odnose na naredni obračunski period;

- rezervisane štete (potencijalne obaveze namenjene za isplatu osiguranicima i ostalim korisnicima osiguranja, po osnovu nastalih osiguranih slučajeva - šteta, kod kojih još nije utvrđen osnov postojanja obaveze, kao ni njena visina);

- doprinosi za preventivu, čija sredstva služe za preduzimanje preventivnih mera radi sprečavanja nastanka šteta i preduzimanja kurativnih mera u cilju smanjenja visine već nastale štete.

Pasivna vremenska razgraničenja (osim doprinosa za preventivu) za period 2009-2011. godine, izgledaju ovako:

Tabela 6.

u 000 din.

Društvo	Struktura	Godina			Indeks		
		2009.	2010.	2011.	4:3	5:3	5:4
1	2	3	4	5	6	7	8
Društvo „A“	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije						
	-rezervisane štete	9.695	13.591	13.625	140,19	140,54	100,25
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	4.745.445	4.590.978	4.837.189	96,74	101,93	105,36
	-rezervisane štete	6.086.873	6.464.017	5.129.849	106,20	84,28	79,36
Društvo „B“	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije	5.228	6.269	6.107	119,91	116,81	97,42
	-rezervisane štete	3.434	10.438	11.792	303,96	343,39	112,97
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	4.040.155	3.813.490	3.498.427	94,39	86,59	91,74
	-rezervisane štete	5.183.093	4.362.520	4.393.901	84,17	84,77	100,72
Društvo „C“	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije	11.936	11.100	15.750	93,00	131,95	141,89
	-rezervisane štete	11.560	28.276	34.163	244,60	295,53	120,82
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	3.040.756	3.359.145	3.579.279	110,47	117,71	106,55
	-rezervisane štete	2.892.580	3.426.810	3.781.215	118,47	130,72	110,34
Društvo „D“	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije	39.219	43.826	40.379	111,75	102,96	92,13
	-rezervisane štete	81.988	99.351	112.925	121,18	137,73	113,66
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	1.394.698	1.284.483	1.211.600	92,10	86,87	94,33
	-rezervisane štete	527.162	511.813	622.912	97,09	118,16	121,71

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

u 000 din.

Društvo	Struktura	Godina			Indeks		
		2009.	2010.	2011.	4:3	5:3	5:4
1	2	3	4	5	6	7	8
Ostala društva	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije	87.239	101.896	105.969	116,80	121,47	104,00
	-rezervisane štete	110.898	99.184	124.793	89,44	112,53	125,82
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	5.858.628	6.543.454	6.369.959	111,69	108,73	97,35
	-rezervisane štete	4.897.862	6.443.383	6.982.781	131,56	142,57	108,37
Ukupno	Životna osiguranja:						
	-prenosne premije	143.622	163.091	168.205	113,56	117,12	103,14
	-rezervisane štete	217.575	250.840	297.298	115,29	136,64	118,52
	Neživotna osiguranja:						
	-prenosne premije	19.079.682	19.591.550	19.496.454	102,68	102,18	99,51
	-rezervisane štete	19.587.570	21.208.543	20.910.658	108,28	106,75	98,60

U odnosu na prethodnu godinu, prenosne premije kod životnih osiguranja su se smanjivale, a rezervisane štete su se povećavale. Međutim, ni prenosne premije ni rezervisane štete kod životnih osiguranja nemaju veći značaj, jer su njihove visine, po pravilu, simbolične.

Kod neživotnih osiguranja, i prenosne premije i rezervisane štete imaju veoma veliki značaj pošto iznose oko 20 milijardi dinara pojedinačno, a ukupno oko 40 milijardi dinara. Treba imati u vidu da se prenosne premije obračunavaju *pro-rata-temporis*, to jest prema vremenu trajanja ugovora o osiguranju. Rezervisane štete obračunavaju se na osnovu broja nastalih a nerešenih šteta, kao i njihove ostvarene prosečne visine u tekućoj godini i ranijim godinama, i to na osnovu načela aktuarske matematike. Kod obračuna prenosnih premija, pitanje njihove tačnosti ne dolazi u obzir, što ne važi u potpunosti kada je u pitanju realnost obračuna. Međutim, kod rezervisanih šteta to se pitanje uvek postavlja jer od realnosti njihovog obračuna u najvećoj meri zavisi i realnost iskazanog finansijskog rezultata.

Na osnovu nekoliko pokazatelja, može se, u izvesnoj meri, sagledati uticaj visine rezervisanih šteta na iskazani finansijski rezultat društva za osiguranje.

Tabela 7.

u 000 din.

Vrsta osiguranja	Godina	Iznos prosečno rešene štete	Indeks	Iznos prosečno rezervisane štete	Indeks	5/3 x 100	Broj rešenih šteta	Broj rezervis. šteta
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Auto-kasko	2009.	67.311,97	100,00	86.695,00	100,00	128,80	75.837	11.009
	2010.	65.294,15	97,00	91.467,50	105,50	140,09	74.609	9.846
	2011.	63.193,15	93,88	82.690,00	95,38	130,85	71.252	9.400
Auto-odgovornost	2009.	152.454,29	100,00	445.398,30	100,00	292,15	51.690	15.310
	2010.	144.019,30	94,47	428.209,50	96,14	297,33	54.971	16.420
	2011.	146.895,00	96,35	420.473,61	94,40	286,24	57.973	15.061

Kod auto-kasko osiguranja, rezervisane štete veće su u odnosu na rešene za 28,80 odsto u 2009. godini, za 40,09 odsto u 2010. godini i za 30,85 procenata u 2011. godini. Kod osiguranja od auto-odgovornosti, ove razlike su znatno veće i iznose 192,15 odsto u 2009. godini, 197,33 procenta u 2010. godini i 186,24 odsto u 2011. godini. Može da se postavi pitanje koji su razlozi za ovako velike razlike između iznosa prosečno rešenih i rezervisanih šteta u auto-kasku i osiguranju od auto-odgovornosti. Ovo tim pre što između visine rešenih šteta u navedenom periodu, posmatrano po godinama, nema većih razlika, čak je kod auto-kaska došlo do smanjenja prosečno rešenih šteta, a kod osiguranja od auto-odgovornosti do minimalnog porasta. Međutim, osnovna razlika između ove dve vrste osiguranja jeste ta što je auto-kasko fakultativno osiguranje, a osiguranje od auto-odgovornosti obavezno.

Nepostojanje bitnih razlika između ove dve vrste osiguranja potvrđuje se i pokazateljem o učestalosti šteta, koji se dobija odnosom ukupnog broja osiguranih predmeta osiguranja i broja nastalih i prijavljenih šteta u tim vrstama osiguranja.

Učestalost šteta

Tabela 8.

u 000 din.

Vrsta osiguranja	Godina	Broj osiguranih motornih vozila	Broj šteta	Učestalost šteta 4/3 x 100
1	2	3	4	5
Auto-kasko	2009.	209.758	86.846	41,40
	2010.	209.341	84.455	40,34
	2011.	193.434	80.652	41,69
Auto-odgovornost	2009.	1.994.324	67.000	3,36
	2010.	2.049.320	71.391	3,48
	2011.	2.003.605	73.034	3,65

Učestalost šteta kod auto-kaska veća je više od deset puta nego kod osiguranja od auto-odgovornosti. Takođe, ovde se postavlja pitanje koji je razlog za takvu razliku, a odgovor se, nažalost, svodi na prethodnu konstataciju da se u jednom slučaju radi o fakultativnom, a u drugom o obaveznom osiguranju. Kod auto-kaska, većina osiguranika pokušava da povrati uplaćenu premiju po osnovu auto-kasko osiguranja, tako da se može reći da osiguravači u izvesnoj meri plaćaju i troškove tekućeg održavanja motornog vozila njegovog vlasnika, a ne samo iznos nastale štete na tom vozilu. Kod auto-odgovornosti, povrat premije osiguranja nije moguć, zato što osiguranik plaća premiju osiguranja, a korisnik naknade štete je drugo lice, na čijem je motornom vozilu nastala šteta, ili pak lice kome je naneta nematerijalna ili materijalna šteta. Postavlja se i pitanje šta osiguravači u ovakvim slučajevima preduzimaju – kada osiguranik, dakle, pokušava da i troškove održavanja vozila naplati kao deo nastale štete, ili uz nastalu štetu. U ovakvim slučajevima, po pravilu, osiguravači idu linijom manjeg otpora. Ovo stoga što osiguravač, ako odbije da naknadi štetu svom osiguraniku po osnovu auto-kasko osiguranja, neće izvršiti ni osiguranje od auto-odgovornosti; sa druge strane, negativan rezultat u osiguranju od auto-odgovornosti naknađuje se putem povećanja premije osiguranja, a odluku o povećanju za ovu vrstu osiguranja donose osiguravači uz saglasnost NBS, bez volje osiguranika, što nije slučaj kada se radi o auto-kasko osiguranju. To je osnovna razlika između ove dve vrste osiguranja.

Struktura aktive po društvima za osiguranje

Aktiva po društvima za osiguranje u periodu 2009-2011. godine izgleda ovako:

Tabela 9.

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.	%	2010.	%	2011.	%	4/2	6/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A“	24.184.316	25,75	25.508.753	23,62	26.551.449	22,92	105,48	109,79	104,09
Društvo „B“	15.499.403	16,51	16.819.259	15,58	16.705.953	14,42	108,52	107,78	99,33
Društvo „C“	13.704.299	14,59	17.144.286	15,88	20.180.000	17,41	125,10	147,25	117,71
Društvo „D“	9.361.061	9,97	11.634.363	10,77	12.915.976	11,15	124,28	137,98	111,02
Ostala društva	31.152.550	33,18	36.874.341	34,15	39.478.114	34,08	118,37	126,73	107,06
Ukupno	93.901.629	100,00	107.981.002	100,00	115.831.492	100,00	114,99	123,35	107,27

Na četiri najveća društva za osiguranje od ukupne aktive u 2009. godini otpada 67,08 odsto, u 2010. godini 65,37 procenata i u 2011. godini 65,89 odsto, dok na najveće društvo za osiguranje od ukupne aktive otpada 25,85 procenata u 2009. godini, 23,45 odsto u 2010. i 22,91 odsto u 2011. godini. Na sva ostala društva otpada 33,18 odsto u 2009. godini, 34,15 odsto u 2010. i 34,08 odsto 2011. godini. Pojedinačna učešća ostalih društava za osiguranje kreću se od 0,26 odsto do 3,82 odsto, odnosno 3,76 odsto. Učešće četiri društva u aktivi u toku navedenog perioda smanjeno je sa 67,08 na 65,89 procenata, a najvećeg društva sa 25,75 odsto na 22,92 odsto, dok je kod ostalih društava učešće povećano sa 33,18 na 34,08 odsto. Međutim, razlika između društava za osiguranje u njihovim kapacitetima za preuzimanje rizika u osiguravajuća pokrića i dalje je velika.

Struktura aktive po vrsti imovine-sredstava

Struktura aktive u periodu 2009-2011. godine izgleda ovako:

Tabela 10.

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ukupna aktiva	93.901.629	100,00	107.981.002	100,00	115.831.492	100,00	114,99	123,35	107,27
Stalna imovina	41.926.227	44,65	43.807.664	40,57	58.587.066	50,58	104,49	139,74	133,74
Obrtna imovina	46.234.230	49,24	56.915.334	52,71	49.238.559	42,51	123,10	106,50	86,51
Aktivna vrem. razgraničenja	5.741.172	6,11	7.258.004	6,72	8.005.867	6,91	126,42	139,45	110,30

Stalna sredstva (imovina) u ukupnoj aktivi u 2009. godini učestvuju sa 44,65 odsto, u 2010. sa 40,57 i u 2011. sa 50,58 procenata. Obrtna imovina u 2009. učestvuje sa 49,24 odsto, u 2010. sa 52,71 i u 2011. sa 42,51 odsto. Aktivna vremenska razgraničenja u ukupnoj aktivi učestvuju sa 6,11 procenata u 2009. godini, sa 6,72 u 2010. i sa 6,91 odsto u 2011. godini. Stalna imovina u 2010. u odnosu na 2009. povećala se za 4,49 odsto, u 2011. u poređenju sa 2009. godinom povećala se za 39,74 procenata, a u odnosu na 2010. za 33,74 odsto. Obrtna imovina u 2010. povećala se naspram 2009. za 23,10 odsto, u 2011. za 6,50 odsto u odnosu na 2009. godinu, a u odnosu na 2010. smanjena je za 13,49 procenata. Aktivna vremenska razgraničenja u 2010. u odnosu na prethodnu godinu, povećala su se za 26,42 odsto, u 2011. godini u odnosu na 2009. povećanje iznosi 39,45 odsto, a u odnosu na 2010. godinu 10,30 odsto.

Ukupna aktiva u 2010. u odnosu na prethodnu godinu povećala se za 14,99 odsto, a u 2011. godini u poređenju sa 2009. godinom za 23,35 odsto, i u odnosu na 2010. godinu za 7,27 odsto.

Struktura stalne imovine

Stalna imovina sastoji se od sledećeg: nematerijalna ulaganja-imovina, nekretnine, postrojenja i oprema, dugoročna finansijska ulaganja. Struktura stalne imovine izgleda ovako:

Tabela 11.

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nematerijalna imovina	1.153.923	2,63	1.441.749	3,29	1.824.259	3,11	124,94	158,09	126,53
Nekretnine, postrojenja i oprema	19.452.707	44,28	18.878.528	43,09	19.653.088	33,55	97,05	101,03	104,10
Dugoročni finansijski plasmani	23.319.596	53,09	23.487.387	53,62	37.109.719	63,34	100,72	159,14	158,00
Ukupno	43.926.226	100,00	43.807.664	100,00	58.587.066	100,00	99,73	133,38	133,74

Nematerijalna imovina u stalnoj imovini u 2009. godini učestvuje sa 2,63 odsto, a u 2010. i 2011. sa 3,29 procenata, odnosno 3,11 procenata. Nekretnine, postrojenja i oprema u ukupnoj stalnoj imovini učestvuju sa 44,28 odsto u 2009. godini, a u 2010. i 2011. sa 43,09 odnosno 33,55 procenata. Dugoročni finansijski plasmani u ukupnoj imovini učestvuju sa 53,09 odsto u 2009. godini, a u 2010. i 2011. sa 53,62 odsto odnosno 63,34 odsto. Povećanje stalne imovine u odnosu na 2009. iznosi 33,38 procenata, odnosno 33,74 procenta, a najveće je kod dugoročnih finansijskih plasmana. Kod nekretnina, postrojenja i opreme ne postoje posebni podaci o njihovoj strukturi, što je veoma bitno za sagledavanje tehničke opremljenosti društava za osiguranje.

Struktura nematerijalnih ulaganja - imovine po društvima i namenama

Struktura nematerijalnih ulaganja - imovine, po društvima u periodu 2009-2011. godine, izgleda ovako:

Tabela 12.

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A“	569.223	49,33	657.489	45,60	866.094	47,48	115,51	152,15	131,73
Društvo „B“	128	0,01	240	0,02	212.331	11,64	187,50	165.883,59	88.471,25
Društvo „C“	39	0,00	52.132	3,62	43.516	2,39	133.671,79	111.579,49	83,47
Društvo „D“	99.999	8,67	100.300	6,96	120.259	6,59	100,30	120,26	119,90
Ostala društva	484.534	41,99	631.588	43,81	582.059	31,91	130,35	120,13	92,16
Ukupno	1.153.923	100,00	1.441.749	100,00	1.824.259	100,00	124,94	158,09	126,53

Nematerijalna ulaganja - imovina, u ukupnoj aktivi, učestvuju sa 1,2 odsto u 2009. godini, sa 1,3 odsto u 2010. i sa 1,6 procenata u 2011. godini. Od ukupne stalne imovine, na nematerijalna ulaganja otpada 2,75 odsto u 2009. godini, 3,29 odsto u 2010. i 3,11 odsto u 2011. godini. Nematerijalna ulaganja po društvima u ukupnoj aktivi učestvuju u rasponu od 0,2 do 4,82 procenta, što je i razumljivo jer se ovde radi o licencama, patentima i slično, koje koriste društva za osiguranje. Nematerijalna ulaganja - imovina, po svojoj visini sredstava, nema bitnijeg uticaja na poslovanje osiguravajućeg društva.

Struktura nekretnina, postrojenja i opreme, po društvima i namenama

Struktura nekretnina, postrojenja i opreme izgleda ovako:

Tabela 13.

u 000 din.

Društvo	Godina	Ukupno / procentat	Indeks	Nekretnine, postrojenja i oprema	Indeks	Investicione nekretnine	Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8
Društvo „A“	2009.	9.160.700	100,00	7.039.018	100,00	2.121.682	100,00
		100,00%		76,84%		23,16%	
	2010.	9.261.919	101,10	6.703.649	95,24	2.558.270	120,58
		100,00%		72,38%		27,62%	
	2011.	9.310.747	101,64	6.528.350	92,75	2.782.397	131,14
		100,00%		70,12%		29,88%	
Društvo „B“	2009.	5.115.467	100,00	4.458.886	100,00	656.581	100,00
		100,00%		87,16%		12,84%	
	2010.	5.034.620	98,42	4.011.712	89,97	1.022.908	155,79
		100,00%		79,68%		20,32%	
	2011.	4.706.545	92,01	3.520.544	78,96	1.186.001	180,63
		100,00%		74,80%		25,20%	
Društvo „C“	2009.	1.123.573	100,00	822.669	100,00	300.904	100,00
		100,00%		39,29%		60,71%	
	2010.	1.222.536	34,15	888.483	63,17	334.053	15,37
		100,00%		72,68%		27,32%	
	2011.	1.176.339	32,86	1.032.909	73,44	143.430	6,60
		100,00%		87,81%		12,19%	
Društvo „D“	2009.	145.128	100,00	145.128	100,00	0	100,00
		100,00%		100,00%		0,00%	
	2010.	130.831	90,15	130.831	90,15	0	0,00
		100,00%		100,00%		0,00%	
	2011.	110.683	76,27	110.683	76,27	0	0,00
		100,00%		100,00%		0,00%	
Ostala društva	2009.	3.908.512	100,00	2.459.202	100,00	1.232.903	100,00
		100,00%		62,94%		37,06%	
	2010.	3.228.622	82,60	2.671.540	99,17	1.582.096	54,47
		100,00%		75,56%		24,44%	
	2011.	4.348.774	111,26	1.646.526	92,21	2.080.201	143,63
		100,00%		52,17%		47,83%	
Ukupno	2009.	19.452.707	100,00	15.140.637	100,00	4.312.070	100,00
		100,00%		70,79%		29,21%	
	2010.	18.878.528	86,17	13.381.201	91,39	5.497.327	73,51
		100,00%		75,08%		24,92%	
	2011.	19.653.088	89,70	13.461.059	86,79	6.192.029	96,76
		100,00%		68,49%		31,51%	

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

Nekretnine, postrojenja i oprema u ukupnoj aktivi u 2009. godini učestvuju sa 35,60 procenata, u 2010. sa 32,35 i u 2011. sa 22,98 odsto. Učešće se smanjuje, tako da se sa 36,60 odsto spušta na 22,98 odsto. Najveće učešće ima društvo za osiguranje „A“, čije učešće u 2009. godini iznosi 47,2 procenta, u 2010. 47,3 odsto, a u 2011. godini 48,5 odsto. Na četiri društva za osiguranje, od ukupnih nekretnina, postrojenja i opreme, u 2009. otpada 83,5 odsto, u 2010. godini 82,8 odsto i u 2011. godini 83,1 odsto, što je dokaz da ostala društva za osiguranje uglavnom koriste tuđi poslovni prostor u zakup, a to ima uticaja i na troškove sprovođenja osiguranja. Kod ostalih društava ovo učešće kreće se od 0,03 odsto do 5,55 odsto.

Dugoročna finansijska ulaganja

Tabela 14.

u 000 din.

Društvo	God.	Ukupno / procenat	Indeks	Učešće u kapitalu drugih / procenat	Indeks	Dugoročna ulaganja / procenat	Indeks	Ostala dugoročna ulaganja / procenat	Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A“	2009.	2.339.777	100,00	2.229.026	100,00		100,00	110.751	100,00
		100,00%		95,27%		0,00%		4,73%	
	2010.	3.564.200	152,33	3.442.350	154,43		0	121.850	0
		100,00%		96,58%		0,00%		3,42%	
	2011.	3.165.665	135,30	2.987.616	134,03	178.049	0	0	0
		100,00%		94,38%		5,62%		0,00%	
Društvo „B“	2009.	1.264.818	100,00	1.226.479	100,00	38.339	100,00		100,00
		100,00%		96,97%		3,03%		0,00%	
	2010.	853.779	67,50	792.696	64,63	61.083	159,32		0
		100,00%		92,85%		7,15%		0,00%	
	2011.	500.903	39,60	419.873	34,23	81.030	211,35		0
		100,00%		83,82%		16,18%		0,00%	
Društvo „C“	2009.	3.579.610	100,00	1.406.543	100,00	2.173.067	100,00		100,00
		100,00%		39,29%		60,71%		0,00%	
	2010.	4.070.037	113,70	1.500.861	106,71	2.569.176	118,23		0,00
		100,00%		36,88%		63,12%		0,00%	
	2011.	10.356.024	289,31	1.344.262	95,57	9.011.762	414,70		0,00
		100,00%		12,98%		87,02%		0,00%	

u 000 din.

Društvo	God.	Ukupno / procent	Indeks	Učešće u kapitalu drugih / procent	Indeks	Dugoročna ulaganja / procent	Indeks	Ostala dugoročna ulaganja / procent	Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „D“	2009.	4.995.411	100,00	50.123	100,00	4.945.288	100,00		100,00
		100,00%		1,00%		99,00%		0,00%	
	2010.	5.185.759	103,81	54.673	109,08	5.131.086	103,76		0,00
		100,00%		1,05%		98,95%		0,00%	
	2011.	9.453.174	189,24	33.125	66,09	9.420.049	190,49		0,00
		100,00%		0,35%		99,65%		0,00%	
Ostala društva	2009.	11.139.180	100,00	8.300.4932	100,00	2.834.484	100,00		100,00
		100,00%		74,52%		25,43%		0,00%	
	2010.	9.813.612	88,05	2.000.840	24,09	7.812.772	275,63		0,00
		100,00%		20,39%		79,61%		0,00%	
	2011.	13.633.953	122,32	664.801	8,00	12.969.152	457,55		0,00
		100,00%		4,88%		95,12%		0,00%	
Ukupno	2009.	23.319.596	100,00	13.218.667	100,00	9.921.226	100,00	110.751	100,00
		100,00%		56,68%		42,84%		0,52%	
	2010.	23.487.387	100,72	6.955.315	58,94	16.532.072	155,88		110,02
		100,00%		33,17%		66,31%		0,52%	
	2011.	37.109.719	159,14	5.449.677	41,23	31.660.042	316,88	0	0,00
		100,00%		14,69%		85,31%		0,00%	

Učešće u kapitalu drugih pravnih lica u ukupnim dugoročnim finansijskim ulaganjima u 2009. godini iznosi 56,68 odsto, u 2010. godini 33,17 i u 2011. samo 14,69 odsto. Međutim, dugoročna finansijska ulaganja u 2009. u ukupnim sredstvima učestvuju sa 42,84 odsto, u 2010. sa 66,31 i u 2011. čak sa 85,34 procenta. Ovakav odnos između učešća drugih pravnih lica i dugoročnih finansijskih plasmana u kapitalu u svakom je slučaju posledica prihoda koji su ostvarivani po jednom i drugom osnovu deponovanjem i ulaganjem sredstava osiguranja. Činjenica je da su dugoročni plasmani u 2011. iznosili 37,1 milijardu dinara, a treba imati u vidu da je ukupna fakturisana premija osiguranja u toj godini bila 57,3 milijarde dinara. Izvori sredstava za dugoročne finansijske plasmane uglavnom su sredstva matematičke rezerve, koja sa stanjem na dan 31. decembar 2011. godine iznose 30,7 milijardi dinara.

Posmatrano po osiguravajućim društvima, na ostala društva za osiguranje od ukupnih dugoročnih plasmana u 2009. godini otpada 47,78 odsto, u 2010. godini 41,78 procenata i u 2011. godini 36,74 procenta. Društva „C” i „D” u ukupnim plasmanima u 2009. godini učestvuju sa 36,77 odsto, u 2010. sa 40,00 odsto i u 2011. sa 53,38 odsto. Društvo „A” u ukupnim dugoročnim plasmanima učestvuje sa 10,03 procenta, odnosno sa 15,47 odsto i 8,53 odsto, a ostala društvo samo sa 5,42 odsto odnosno 3,64 odsto i 1,35 odsto. Ovakvi odnosi u dugoročnim finansijskim plasmanima između društava za osiguranje posledica su uglavnom strukture stalne imovine, to jest odnosa nekretnina i dugoročnih finansijskih plasmana.

Pokrivenost stalnih sredstava dugoročnim izvorima sredstava izgleda ovako:

Tabela 15.

u 000 din.

Društvo	Godina	Dugoročni izvori sredstava	Stalna sredstva	Pokrivenost 3/4
1	2	3	4	5
Društvo „A”	2009.	11.320.120	12.069.700	93,79
	2010.	12.077.476	13.483.608	89,57
	2011.	13.027.435	13.342.506	97,64
Društvo „B”	2009.	4.805.994	6.380.074	75,33
	2010.	6.136.400	5.888.639	104,21
	2011.	6.705.034	5.419.779	123,71
Društvo „C”	2009.	6.667.287	4.703.222	141,76
	2010.	9.043.351	5.344.705	169,20
	2011.	11.035.325	11.575.879	95,33
Društvo „D”	2009.	15.292.212	5.240.538	291,81
	2010.	8.710.517	5.416.890	160,80
	2011.	9.955.202	9.684.116	102,80
Ostala društva	2009.	17.488.772	15.532.226	112,60
	2010.	21.419.438	13.673.822	156,65
	2011.	23.350.157	18.564.786	125,78
Ukupno	2009.	43.926.226	47.330.937	92,81
	2010.	43.807.664	42.079.512	104,11
	2011.	58.587.066	52.395.037	111,82

Pokrivenost stalnih sredstava (nematerijalna ulaganja plus nekretnine, postrojenja i oprema plus dugoročni finansijski plasmani), ukupnim dugoročnim izvorima sredstava (ukupan kapital plus dugoročna rezervisanja – matema-

tička rezerva plus rezerve za izravnjanje rizika i druga dugoročna rezervisanja), u proseku iznosi 92,81 odsto u 2009. godini, a u 2010. godini 104,11 odsto, i u 2011. godini 111,82 odsto, s tim što tri društva za osiguranje u navedenom periodu nisu imala uvek potpunu pokrivenost stalne imovine dugoročnim izvorima sredstava. Treba imati u vidu da ulaganje kratkoročnih novčanih sredstava u dugoročne finansijske plasmane, a u ovom slučaju novčana sredstva tehničkih rezervi ostalih osiguranja, može da prouzrokuje nelikvidnost društva za osiguranje. Međutim, do toga najčešće ne dolazi iz razloga što se premija osiguranja uglavnom unapred naplaćuje, tako da se budućim sredstvima, po pravilu, plaćaju obaveze iz prethodnih perioda.

Obrtna imovina

Obrtnu imovinu u društvima za osiguranje čine zalihe kancelarijskog materijala i slično, kratkoročna potraživanja, kratkoročni plasmani i gotovina. Struktura obrtne imovine u periodu 2009-2011. godine izgleda ovako:

Tabela 16.

u 000 din.

Društvo	God.	Ukupno / procent	Indeks	Zalihe	Indeks	Potraž- ivanja	Indeks	Kratko- ročni plasmani	Indeks	Gotovina	Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Društvo „A“	2009.	11.825.293	100,00	27.694	100,00	1.785.771	100,00	5.964.000	100,00	4.047.828	100,00
		100,00%		0,23%		15,10%		50,43%		34,23%	
	2010.	9.754.336	82,49	26.397	95,32	1.057.838	59,24	6.787.204	113,80	1.882.897	46,52
		100,00%		0,27%		10,84%		69,58%		19,30%	
	2011.	12.315.847	104,15	25.929	93,63	4.291.591	240,32	6.324.501	106,04	1.673.826	41,35
		100,00%		0,21%		34,85%		51,35%		13,59%	
Društvo „B“	2009.	7.967.227	100,00	3.346	100,00	2.525.671	100,00	5.231.658	100,00	206.552	100,00
		100,00%		0,04%		31,70%		65,66%		2,59%	
	2010.	9.559.179	119,98	26.220	783,62	2.104.278	83,32	7.238.587	138,36	190.094	92,03
		100,00%		0,27%		22,01%		75,72%		1,99%	
	2011.	9.842.941	123,54	20.417	610,19	2.299.206	91,03	7.338.522	140,27	184.796	89,47
		100,00%		0,21%		23,36%		74,56%		1,88%	

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

u 000 din.

Društvo	God.	Ukupno / procent	Indeks	Zalihe	Indeks	Potraživanja	Indeks	Kratko- ročni plasmansi	Indeks	Gotovina	Indeks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Društvo „C“	2009.	7.624.275	100,00	254.714	100,00	1.121.943	100,00	5.935.880	100,00	311.738	100,00
		100,00%		3,34%		14,72%		77,86%		4,09%	
	2010.	10.477.559	137,42	334.986	131,51	1.057.838	94,29	8.683.609	146,29	401.126	128,67
		100,00%		3,20%		10,10%		82,88%		3,83%	
	2011.	7.094.077	93,05	515.617	202,43	1.017.029	90,65	5.362.486	90,34	198.945	63,82
		100,00%		7,27%		14,34%		75,59%		2,80%	
Društvo „D“	2009.	3.512.516	100,00	10.094	100,00	1.054.286	100,00	1.796.448	100,00	651.688	100,00
		100,00%		0,29%		30,02%		51,14%		18,55%	
	2010.	5.525.605	157,31	6.442	63,82	1.164.481	110,45	2.746.502	152,89	1.608.180	246,77
		100,00%		0,12%		21,07%		49,71%		29,10%	
	2011.	2.389.310	68,02	5.106	50,58	1.200.631	113,88	1.123.294	62,53	60.279	9,25
		100,00%		0,21%		50,25%		47,01%		2,52%	
Ostala društva	2009.	15.304.919	100,00	344.280	100,00	1.901.048	100,00	8.382.291	100,00	4.677.300	100,00
		100,00%		2,25%		12,42%		54,77%		30,56%	
	2010.	21.599.655	141,13	286.144	83,11	3.759.886	197,78	13.428.244	160,20	4.125.381	88,20
		100,00%		1,32%		17,41%		62,17%		19,10%	
	2011.	17.596.384	114,97	365.787	106,25	2.485.462	130,74	10.893.634	129,96	3.851.501	82,34
		100,00%		2,08%		14,12%		61,91%		21,89%	
Ukupno	2009.	46.234.230	100,00	640.128	100,00	8.388.719	100,00	27.310.277	100,00	9.895.106	100,00
		100,00%		1,39%		18,14		59,07%		21,40%	
	2010.	56.916.334	123,10	680.189	106,26	9.144.321	109,01	38.884.146	142,38	8.207.678	82,95
		100,00%		1,20%		16,07%		68,32%		14,42%	
	2011.	49.238.559	106,50	932.856	145,73	11.293.919	134,63	31.042.437	113,67	5.969.347	60,33
		100,00%		1,89%		22,94%		63,04%		12,12%	

U 2009. godini obrtna imovina iznosila je 46,2 milijarde dinara, u 2010. godini 56,9 i u 2011. godini 49,2 milijarde dinara. U odnosu na 2010, obrtna imovina 2011. smanjena je u proseku za 16,60 odsto, a u poređenju sa 2009. povećala se u proseku za 6,50 odsto. Na zalihe u 2009. godini otpada 1,39 odsto, na potraživanja za premiju osiguranja i po ostalim osnovama osim plasmana 18,14 odsto, na kratkoročna deponovanja i ulaganja – 59,07 odsto, a na gotovinu čak 21,40 odsto. U 2010. godini, na zalihe otpada 1,20 odsto, na potraživanja 16,07 procenata, na kratkoročne plasmane 68,32 odsto i na gotovinu 14,42

odsto. U 2011. godini na zalihe otpada 1,89 odsto, na potraživanja 22,94 odsto, na kratkoročne plasmane 63,04 procenta i na gotovinu 12,12 odsto. Na osnovu navedenih podataka, može da se zaključi kako pojedina društva za osiguranje u pojedinim slučajevima ne posluju sredstvima osiguranika u duhu dobrog privrednika. O ovome govori podatak da novčana sredstva u ukupnim obrtnim sredstvima u proseku učestvuju čak sa 21,40 odsto u 2009. godini, sa 14,42 u 2010. i sa 12,12 odsto u 2011, a kod pojedinih društava ovaj procenat se kreće i do 34,23 odsto. Na kratkoročne plasmane od ukupnih obrtnih sredstava otpada 59,07 odsto u 2009. godini, 68,32 odsto u 2010. i 63,32 procenta u 2011. godini, što je sasvim logično jer su društva za osiguranje po suštini svog poslovanja finansijske organizacije koje posluju novčanim sredstvima.

Dinamika naplate premije osiguranja

Dinamika naplate premije osiguranja utvrđuje se stavljanjem u odnos ukupne premije za naplatu i naplaćene premije u toku obračunskog perioda, kao i utvrđivanjem broja dana za koliko se premija u proseku naplaćuje. Dinamika naplate premije osiguranja u navedenom periodu poslovanja, po društvima i ukupno, izgleda ovako:

Tabela 17.

u 000 din.

Društvo	Godina			Godina		
	2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
	U procentima			U danima		
1	2	3	4	5	6	7
Društvo „A“	82,25%	83,59%	76,33%	57,47	71,67	112,20
Društvo „B“	89,24%	83,79%	80,79%	55,69	70,62	86,79
Društvo „C“	89,98%	90,87%	91,49%	44,01	36,67	33,92
Društvo „D“	80,15%	80,44%	80,94%	90,40	88,78	85,96
Ostala društva	88,24%	88,18%	86,56%	48,66	88,18	86,56
Prosek	86,01%	85,91%	83,08%	59,35	85,91	83,08

Naplaćena premija u procentima u proseku se kreće od 86,01 odsto u 2009. godini, 85,91 odsto u 2010. i 83,08 procenata u 2011. godini. Posmatrano po danima naplate, broj dana u proseku kreće se od 59,35 dana u 2009. godini, 85,91 dan u 2010. i 83,78 dana u 2011. godini.

Po društvima u naplati premije osiguranja postoji odstupanje samo kod

Društva „A“, gde broj dana u 2011. godini iznosi 112,20, a prosek svih društava je 83,78 dana. Procenat naplate premije osiguranja relativno je visok, a i broj dana je manji nego u ostalim privrednim delatnostima u nas. Međutim, treba imati u vidu da se oko 30 odsto premije osiguranja naplaćuje na taj način što osiguranik ne može da registruje svoje vozilo ukoliko prethodno nije zaključio ugovor o osiguranju i platio premiju osiguranja u celosti. Drugo, pogodnost u naplati premije osiguranja jeste ta da se naknada štete – ukoliko na imovini osiguranika koja je osigurana nastane osiguravajući slučaj - šteta, a osiguranik nije platio premiju osiguranja u celosti – umanjuje za dospelu a neuplaćenu premiju osiguranja. Stimulacije osiguranika za plaćanje premije osiguranja u ugovorenim rokovima od strane osiguravača praktično ne postoje, tako da nemali broj osiguranika premiju plaća tek kada nastane osiguravajući slučaj - šteta, i to putem kompenzacije.

Kratkoročni finansijski plasmani

Kratkoročni finansijski plasmani sa stanjem na dan 31. decembar 2011. godine iznosili su 31,6 milijardi dinara i u poređenju s prethodnom godinom smanjeni su za 18,66 odsto.

Tabela 18. Kratkoročni finansijski plasmani

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks	
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Društvo „A“	5.964.000	21,84	6.787.204	17,45	6.324.501	20,00	113,80	93,18
Društvo „B“	5.231.658	19,16	7.238.587	18,62	7.338.522	23,20	138,36	101,38
Društvo „C“	5.935.880	21,73	8.683.609	22,33	5.362.486	16,96	146,29	61,75
Društvo „D“	1.796.448	6,58	2.746.502	7,06	1.123.294	3,55	152,89	40,90
Ostala društva	8.382.291	30,69	13.428.244	34,53	10.893.634	36,29	160,20	85,48
Ukupno	27.310.277	100,00	38.884.146	100,00	31.042.437	100,00	142,38	81,34

U 2009. godini, od ukupnih kratkoročnih sredstava, na četiri društva otpada oko 70 odsto, a u 2010. i 2011. godini taj se procenat smanjuje, ali je i dalje iznad 60 procenata. Karakteristično je da najveće društvo za osiguranje ne učestvuje s najvećim procentom u kratkoročnim plasmanima, što je donekle posledica ažurnosti u naplati premije osiguranja kod ovog društva.

Kada se kratkoročnim finansijskim plasmanima dodaju dugoročni finansijski plasmani, u 2009. godini oni ukupno iznose 48,7 milijardi dinara, u 2010. godini 62,3 milijarde dinara, a u 2011. godini 68,7 milijardi dinara. Ova sredstva nisu mala, samo se postavlja pitanje u kojoj se meri koriste za privredni razvoj društvene zajednice. Društva za osiguranje, prema postojećim propisima, nemaju pravo da ta sredstva direktno plasiraju svojim osiguranicima ili drugim privrednim subjektima, već to moraju da čine preko banaka ili u propisom određenim hartijama od vrednosti, čime i eventualni krediti iz ovih sredstava poskupljuju. Ovo pitanje zaslužuje posebnu pažnju jer je funkcija osiguranja svuda u svetu pa i u nas, pored zaštite privatne i društvene imovine putem naknada šteta, i u podsticanju privrednog razvoja društvene zajednice. Prema postojećim propisima i stvarnom stanju u našem društvu, najveću korist od ovih sredstava imaju komercijalne banke u nas, ali i u inostranstvu.

Aktivna vremenska razgraničenja

Aktivna vremenska razgraničenja u periodu 2009-2011. godine, po vrstama i društvima, izgledaju ovako:

Tabela 19.

u 000 din.

Društvo	Godina	Ukupno	Troškovi pribave	Prenosne pozicije na teret saosiguranja i reosiguranja		Ostala razgraničenja
				Premije	Štete	
1	2	3	4	5	6	7
Društvo „A“	2009.	287.790	0	93.475	180.411	13.904
	2010.	632.569	0	180.435	440.935	11.199
	2011.	856.506	0	394.436	438.724	23.346
Društvo „B“	2009.	1.023.323	669.752	54.868	230.393	68.310
	2010.	1.131.038	722.949	81.447	272.734	53.908
	2011.	1.387.954	742.938	59.959	545.433	39.624
Društvo „C“	2009.	1.296.706	692.239	347.220	218.070	39.177
	2010.	1.264.953	840.545	343.477	80.931	0
	2011.	1.510.044	899.640	474.865	62.295	73.244
Društvo „D“	2009.	607.161	184.641	123.610	158.546	140.364
	2010.	691.073	201.566	135.819	140.275	213.413
	2011.	838.108	266.339	154.675	194.879	222.215

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

u 000 din.

Društvo	Godina	Ukupno	Troškovi pribave	Prenosne pozicije na teret saosiguranja i reosiguranja		Ostala razgraničenja
				Premije	Štete	
1	2	3	4	5	6	7
Ostala društva	2009.	2.526.192	1.915.207	107.662	137.022	366.301
	2010.	3.538.371	2.053.863	482.023	329.046	673.439
	2011.	3.413.255	2.019.435	499.325	282.990	611.505
Ukupno	2009.	5.741.172	3.461.839	726.835	924.442	628.056
	2010.	7.258.004	3.818.923	1.223.201	1.263.921	951.959
	2011.	8.005.867	3.928.352	1.583.260	1.524.321	969.934

Aktivna vremenska razgraničenja čine unapred plaćeni troškovi pribave osiguranja, prenosne premije i rezervisane štete koje padaju na teret saosiguravača i reosiguravača, kao i ostala razgraničenja.

Troškovi pribave osiguranja u 2009. iznose 3,46 milijardi dinara, u 2010. godini 3,81 milijardu dinara i u 2011. godini 3,9 milijardi dinara. Pada u oči da sva društva za osiguranje ne razgraničavaju troškove pribave premije osiguranja po periodima na koje se troškovi odnose, već određeni broj njih sve nastale troškove pribave knjiži na teret obračunskog perioda u kome su nastali, a ne na periode na koji se odnose. Zahvaljujući ovakvom načinu evidentiranja troškova sprovođenja osiguranja, njihovi finansijski izveštaji nisu međusobno u potpunosti uporedivi, pogotovo kada se radi o troškovima sprovođenja osiguranja, i naročito kada je posredi iskazana dobit po godišnjim finansijskim izveštajima.

Adekvatnost kapitala i tehničkih rezervi društva

Društvo za osiguranje dužno je da, u skladu sa odredbama zakona, održava visinu kapitala adekvatno vrstama osiguranja i obimu poslova osiguranja koje obavlja i s obzirom na vrstu i visinu rizika kojima je izloženo, i to minimalnog adekvatnog kapitala i kapitala za solventnost, s tim da taj iznos ne može da bude manji od iznosa propisanog odredbama o uslovima za osnivanje društva za osiguranje, na način koji propiše NBS. Adekvatnost kapitala jedan je od ključnih pokazatelja stabilnosti odnosno solventnosti poslovanja osiguravajućeg društva, ako imamo u vidu da je funkcija kapitala da pokrije rizike koje je društvo za osiguranje preuzelo u svoje osiguravajuće pokriće, a koji mogu da nastaju

nu u vreme trajanja ugovora o osiguranju. Društvo za osiguranje dužno je da svojim sredstvima pre svega pokrije rizike preuzete u osiguravajuće pokriće, ali je i ono samo u svom poslovanju izloženo poslovnim rizicima: tržišnom riziku, riziku utvrđivanja odgovarajuće visine premije osiguranja koja je neophodna za pokriće nastalih rizika za vreme trajanja ugovora o osiguranju koji su preuzeti u osiguravajuće pokriće, riziku investiranja, kamatnom riziku, deviznom riziku i sl.

Adekvatnost kapitala može da se utvrđuje na više načina. Konzervativan način utvrđivanja dovoljnosti kapitala društvu za osiguranje omogućava lakše podnošenje eventualnih katastrofa kao što je gubitak u poslovanju, nastanak nepredviđenih promena u sprovođenju politike osiguranja i sl. Međutim, eventualno utvrđen prekomeran kapital može ukazati na nesposobnost racionalnog korišćenja novčanih sredstava društva za osiguranje, što, po pravilu, ima negativne posledice po osiguranike takvog osiguravajućeg društva.

Društvo za osiguranje dužno je da u svom poslovanju postupa u skladu s pravilima o upravljanju rizikom, koja propisuje zakon, što znači da svom poslovanju obezbeđuje sledeće:

- saosiguranje i reosiguranje rizika iznad svog maksimalnog samopridržaja, odnosno prenošenje viška rizika iznad svog maksimalnog samopridržaja, putem saosiguranja i reosiguranja, na druga društva za osiguranje, koja ove poslove osiguranja obavljaju;
- plaćanje šteta, ugovorenih suma osiguranja i drugih obaveza, prema svojim poveriocima, u ugovorenim, odnosno propisanim rokovima;
- da osnovni kapital uvek bude najmanje u visini iznosa propisanog odredbama zakona za osnivanje društva za osiguranje;
- da tehničke rezerve budu utvrđene u skladu sa odredbama zakona;
- da likvidnost društva uvek bude promptna, a to znači da sve svoje obaveze izvršava u ugovorenim odnosno propisanim rokovima;
- da deponovanje i ulaganje sredstava tehničkih rezervi sprovodi u skladu s propisima i poslovnim aktima društva;
- da garantne rezerve formira i da sredstva deponuje i ulaže u skladu s propisima i opštim aktima društva;
- da marginu solventnosti utvrđuje u skladu sa odredbama zakona.

Margina solventnosti

Margina solventnosti društva za osiguranje dobija se kada se od ukupne aktive odbije sledeće:

- nematerijalna imovina - ulaganje;
- aktivna vremenska razgraničenja;
- gubitak;
- obaveze (uključujući matematičku rezervu osiguranja života);
- prenosne pozicije (prenosne premije i rezervisane štete).

Marginu solventnosti društvo za osiguranje, prema propisima, izračunava odvojeno za životna i za neživotna osiguranja; međutim, u našem slučaju to nije moguće jer se ne raspoložuje odgovarajućim podacima, tako da se prikazuje ukupna margina solventnosti po društvima i ukupno za sva društva po godinama.

Margina solventnosti za period poslovanja 2009-2011. godine

Tabela 20.

u 000 din.

Društvo	Godina	Margina solventnosti	Ukupni kapital	Razlika	
				manje (3-4)	više (4-3)
1	2	3	4	5	6
Društvo „A“	2009.	10.725.143	9.882.817	842.326	
	2010.	10.659.814	9.920.687	739.127	
	2011.	10.720.228	10.034.325	685.903	
Društvo „B“	2009.	3.455.947	3.051.990	403.957	
	2010.	4.371.233	3.721.448	649.785	
	2011.	4.479.850	3.752.661	727.189	
Društvo „C“	2009.	1.802.675	2.648.472		847.140
	2010.	2.247.238	2.940.717		686.322
	2011.	2.390.218	3.263.269		876.299
Društvo „D“	2009.	563.626	1.064.152		500.526
	2010.	534.005	1.225.563		691.558
	2011.		1.315.654		1.315.654
Ostala društva	2009.	8.791.774	9.721.572		1.363.817
	2010.	7.251.986	11.268.228		2.728.083
	2011.	8.190.767	11.487.985		3.297.218

u 000 din.

Društvo	Godina	Margina solventnosti	Ukupni kapital	Razlika	
				manje (3-4)	više (4-3)
1	2	3	4	5	6
Ukupno	2009.	25.339.165	26.369.003		1.029.838
	2010.	25.064.276	29.076.643		4.012.367
	2011.	25.774.737	29.853.894		4.079.157

Na osnovu prethodne tabele, vidi se da su neka društva imala manji kapital od utvrđene margine solventnosti, a kod ostalih društava kapital u svim navedenim godinama bio je iznad margine solventnosti. Prema zakonskim odredbama, garantne rezerve za osiguranje uvek moraju da budu veće od izračunate margine solventnosti. Ako garantna rezerva društva za osiguranje ne dostiže marginu solventnosti, društvo je dužno da u roku od 30 dana od utvrđivanja neusklađenosti garantne rezerve i margine solventnosti donese program mera za njihovo usklađivanje i dostavi ih NBS. Treba naglasiti da su garantne rezerve, po pravilu, manje od ukupnog kapitala, pošto u njih ne ulaze ukupne rezerve i neraspoređeni kapital – u našem slučaju uzet je ukupan kapital, a ne samo deo koji čini garantnu rezervu.

Stepen sigurnosti osiguravajućeg pokrivača

Stepen sigurnosti osiguravajućeg pokrivača utvrđuje se odnosom ukupnog kapitala i riziko-premije osiguranja u samopr održaju društva za osiguranje, i to na osnovu sledeće formule:

$$\frac{\text{Ukupan kapital} \times 100}{\text{premija osiguranja u samopr održaju}}$$

Tabela 21.

u 000 din.

Društvo	Godina		
	2009.	2010.	2011.
1	2	3	4
Društvo „A“	75,80	79,30	76,00
Društvo „B“	29,34	38,46	40,28
Društvo „C“	32,00	31,90	34,43
Društvo „D“	33,50	35,71	37,09
Ostala društva	75,36	77,79	77,96
Prosek	60,03	63,36	66,36

Stepen sigurnosti osiguravajućeg pokrića kreće se po društvima od 29,34 odsto do 75,80 odsto u 2009. godini, od 31,90 odsto do 77,79 odsto u 2010. godini i od 34,43 odsto do 77,96 odsto u 2011. godini. Društva kod kojih postoji niži stepen osiguravajućeg pokrića prinuđena su da veći deo premije osiguranja prenose u saosiguranje i reosiguranje; i obratno, društva koja imaju viši stepen osiguravajućeg pokrića nemaju potrebu za većim prenosom premije osiguranja u saosiguranje i reosiguranje.

Posle 1990. godine došlo je do spajanja rezervi sigurnosti osiguranja koje su bile u bilansima zajednica osiguranja i poslovnog fonda koji je bio u okviru bilansa radne zajednice društava za osiguranje. Zahvaljujući tome, prva dva društva u periodu 2005-2009. godine imaju najviši stepen sigurnosti osiguravajućeg pokrića u odnosu na ostala društva za osiguranje u nas.

Odnos ukupne premije osiguranja i kapitala

Visina kapitala društva za osiguranje jedan je od osnovnih pokazatelja njegove solventnosti, pošto je funkcija kapitala da osigura stabilnost i sigurnost poslovanja odnosno pruži garanciju za rizike preuzete u osiguravajuće pokriće u slučaju nastanka osiguravajućih rizika (požar, poplava, grad), kao i od rizika koji mogu da nastanu u poslovanju samog društva za osiguranje (rizik utvrđivanja visine premije osiguranja, rizik investiranja, kamatni rizik, devizni rizik i sl.). Kapital treba da odgovara, da bude adekvatan svim rizicima preuzetim u osiguravajuće pokriće i svim rizicima koji mogu da nastanu u toku poslovanja samog društva za osiguranje; u suprotnom, neodgovarajuća visina kapitala društva za osiguranje dovodi do nesigurnosti u njegovom poslovanju, a zatim i u poslovanju osiguranikā ukoliko ne mogu da naplate naknadu štete, po realizaciji osiguravajućeg rizika, to jest po nastanku štete. Međutim, ako je visina kapitala nesrazmerna u odnosu na rizike preuzete u osiguravajuće pokriće, to znači da su sredstva neekonomski angažovana i da nisu funkcionalna sa aspekta društvene zajednice, kao ni samih vlasnika kapitala, tj. akcionara, jer se postavlja pitanje ostvarivanja prosečne profitne stope na uloženi kapital.

Visina premije osiguranja u sopstvenom samoprizržaju po društvima u odnosu na fakturisanu premiju društva

Tabela 22.

u 000 din.

Društvo	Godina						Indeks		
	2009.		2010.		2011.		4/2	6/2	6/4
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A“	13.031.205	88,80	12.503.340	85,30	13.195.915	85,30	95,95	101,26	105,54
Društvo „B“	10.401.767	93,10	9.677.361	92,50	9.315.955	94,40	93,04	89,56	96,27
Društvo „C“	8.275.402	88,20	9.222.807	88,10	9.477.256	87,10	111,45	114,52	102,76
Društvo „D“	3.176.987	72,70	3.431.560	70,10	3.546.789	0,00	108,01	111,64	103,36
Ostala društva	12.900.633	93,40	14.485.140	90,30	14.736.651	92,10	112,28	114,23	101,74
Ukupno	47.785.994	89,30	49.320.208	87,30	50.272.566	87,60	103,21	105,20	101,93

Napomena: procenti u kolonama 3, 5 i 7 pokazuju učešće premije u samoprizržaju u obračunatoj, odnosno ukupnoj premiji osiguranja društva.

Ukupna premija osiguranja u samoprizržaju u 2009. godini iznosi 89,3 odsto, u 2010. godini 87,3, a u 2011. godini 87,6 procenata, što je veliko učešće u ukupnoj fakturisanj premiji osiguranja (životnih i neživotnih). Društvo s najvećim učešćem u ukupnom kapitalu svih društava za osiguranje u nas nema istovremeno i najveći deo premije osiguranja u samoprizržaju, što je verovatno uslovljeno preuzimanjem velikih rizika u osiguravajuće pokriće. Povećanje premije osiguranja u samoprizržaju u proseku je minimalno po društvima, s tim što kod jednog društva iz godine u godinu dolazi do smanjenja.

Tehnički rezultati životnih i neživotnih osiguranja

Tehnički rezultati pokazuju odnos tehničke premije osiguranja (deo premije osiguranja koji služi za pokriće naknada šteta osiguranicima i ostalim korisnicima osiguranja) i nastalih osiguravajućih slučajeva-šteta. Tehnička premija osiguranja u stvari je cena osiguravača za rizike preuzete u osiguravajuća pokrića, bez troškova sprovođenja osiguranja. Na tako utvrđenu cenu rizika dodaje se i iznos za pokriće troškova sprovođenja osiguranja. Cena rizika i cena troškova sprovođenja osiguranja čine ukupnu cenu, to jest premiju osiguranja, koju plaćaju osiguranici. Međutim, po pravilu, to nije tako i kod unapred utvrđene cene sprovođenja osiguranja i ostvarene cene; postoje velike razlike, ali to

sve ide na teret sredstava tehničke premije osiguranja, odnosno na teret osiguranika. U osiguranju imovine i lica postoje dve cene, a to su cena koja pokazuje odnos između tehničke premije osiguranja i same naknade štete i ugovorenih suma osiguranja, i cena koja pokazuje odnos između dela premija osiguranja (režijskog dodatka) i ostvarenih troškova sprovođenja osiguranja.

Tehnički rezultat životnih osiguranja

U periodu od 2005. do 2011. godine, u životnim osiguranjima ostvaren je sledeći tehnički rezultat:

Tabela 23.

u 000 din.

Godina	Obračunata tehnička premija	Štete u toku godine	Lančani indeks	Matematička rezerva	Lančani indeks	Rashodi (3+5)	Razlika (2-7) + ili -
1	2	3	4	5	6	7	8
Na početku godine:							
-prenosna premija	15.333						15.333
-rezervisane štete		-14.856				14.856	14.856
2005.	2.158.270	400.816	100,00	1.651.126	100,00	2.051.942	106.328
2006.	2.747.005	1.104.570	275,58	1.417.822	85,87	2.522.392	224.613
2007.	3.765.622	1.013.201	91,73	2.371.518	167,26	3.384.719	380.903
2008.	5.039.505	1.336.265	131,89	3.929.944	165,71	5.266.209	-226.704
2009.	6.380.248	1.941.073	145,26	4.880.334	124,18	6.821.407	-441.159
2010.	7.580.055	1.792.034	92,32	6.178.413	126,60	7.970.447	-390.392
2011.	8.222.887	2.043.320	114,02	5.265.800	85,23	7.309.120	913.767
Na kraju godine:							
-rezervisane štete		139.362				139.362	-139.362
Ukupno	35.908.925	9.755.785		25.694.957		35.480.454	458.183

Kod životnih osiguranja u celosti za navedeni period poslovanja ostvaren je pozitivan rezultat. Posmatrano po godinama, pozitivan rezultat ostvaren je u periodu poslovanja 2005-2007. i u 2011. godini, a u ostalim godinama ostvarivan je negativan tehnički rezultat. Ovako iskazani tehnički rezultati po obračunskim godinama nisu potpuni pošto ne sadrže sve iznose nastalih troškova sprovođenja životnih osiguranja u periodima 2005-2011. godine. Međutim, za iste iznose troškova sprovođenja osiguranja, uvačavana je matematič-

ka rezerva na kraju svake poslovne godine. U ovakvim slučajevima radi se o razgraničenju - prenosu troškova sprovođenja osiguranja iz perioda u kome su nastali u naredne obračunske periode u skladu sa dužinom trajanja ugovora o životnom osiguranju, s tim što se isti pokrivaju prihodima, koji će se ostvarivati u narednim periodima trajanja ugovora. Ali, ukoliko ne budu ostvareni prihodi, u tom slučaju može se postaviti pitanje njihovog delimičnog ili potpunog pokrivanja.

Odloženi - razgraničeni troškovi sprovođenja životnih osiguranja mogu da iznose i do 20 odsto od ukupno iskazane matematičke rezerve osiguranja života. Neophodno je da se u finansijskim izveštajima životnih osiguranja iskazuje iznos troškova pribave ovih osiguranja, koji će biti pokriveni budućim prihodima, pošto ti iznosi, po pravilu, nisu za potcenjivanje.

Karakteristično je da je u 2011. godini ostvarena manja matematička rezerva osiguranja života u odnosu na prethodnu godinu – čak za 14,8 indeksnih poena, iako je ostvarena premija osiguranja veća za 6,85 odsto. Smanjenje iznosa matematičke rezerve u 2011. godini u odnosu na prethodnu godinu posledica je većeg broja uzroka, ali osnovni je raskidanje ugovora o osiguranju života, tako da je broj novozaključenih i otkazanih ugovora često blizak ili isti.

Tehnički rezultat neživotnih osiguranja po godinama

Tehnički rezultat kumulativno i učešće rešenih naknada šteta u obračunatoj tehničkoj premiji osiguranja, u periodu od 1. januara 2005. do 31. decembra 2011. godine, izgleda ovako:

Tabela 24.

u 000 din.

Godina	Obračunata tehnička premija	Bazni indeks	Štete u toku godine	Bazni indeks	Rezultat (2-4)	Učešće 4/2
1	2	3	4	5	6	7
Na početku godine:						
-prenos. tehn. prem.	3.318.827				3.318.827	
-rezervisane štete			-4.080.112		4.080.112	
2005.	22.400.429	100,00	11.300.898	100,00	11.099.531	50,45
2006.	24.528.355	109,50	14.637.970	129,53	9.890.385	59,68
2007.	28.421.168	126,88	16.687.959	147,67	11.733.209	58,72
2008.	32.757.617	146,24	20.867.108	184,65	11.890.509	63,7

Pokazatelji poslovanja društava za osiguranje u periodu 2009-2011. godine

u 000 din.

Godina	Obračunata tehnička premija	Bazni indeks	Štete u toku godine	Bazni indeks	Rezultat (2-4)	Učešće 4/2
1	2	3	4	5	6	7
2009.	32.758.682	146,24	22.408.621	198,29	10.350.061	68,41
2010.	34.249.185	152,90	23.489.309	207,85	10.759.876	68,58
2011.	34.398.288	153,56	23.875.503	211,27	10.522.785	69,41
Odobreni bonus	-6.626.233				-6.626.233	
Regresi			-4.774.255		4.774.255	
Ukupno	206.206.318		124.413.001		81.793.317	60,33
Prenosne premije 31.12.2011. godine	-14.457.956				-14.457.956	
Svega	191.748.362		124.413.001		67.335.361	64,88
Rezervacija za nastale neprijavljene štete 31.12.2012. god.			20.816.639		-20.816.639	
Ukupan rezultat	191.748.362		145.229.640		46.518.722	75,74

Prosečno učešće rešenih naknada šteta u ukupnoj tehničkoj premiji osiguranja iznosi 60,33 odsto; posmatrano po godinama, najmanje ih je bilo u 2005. godini (50,45 odsto). Najveće je učešće u 2011. godini (69,71 odsto). Učešće rešenih i rezervisanih šteta u navedenom periodu iznosi 75,74 odsto, a razlika do 100 odsto odnosi se na višak tehničke premije osiguranja u odnosu na rešene i rezervisane naknade štete, posmatrano kumulativno u navedenom periodu poslovanja.

Dinamika rasta tehničke premije osiguranja u odnosu na 2005. godinu iznosi 153,56 odsto, a dinamika rešenih šteta u istom periodu 211,27 odsto, što je povećanje za 58,71 indeksni poen u odnosu na rast premije osiguranja u istom periodu, a što istovremeno pokazuje da je razlika između tehničke premije osiguranja i naknada šteta bila još i veća u ranijem periodu poslovanja u korist tehničke premije osiguranja.

Tehnički rezultat za navedeni period poslovanja iznosi 46,5 milijardi dinara; ako se ima u vidu da ukupan pozitivan finansijski rezultat poslovanja u ovom periodu iznosi 8,6 milijardi dinara, postavlja se nekoliko pitanja, o kojima će biti reči u nastavku ovoga teksta.

Slobodna novčana sredstva kod obaveznih osiguranja

Kod pojedinih vrsta osiguranja postoji relativno velika razlika između iznosa rezervisanih šteta i isplaćenih odšteta, kao što je slučaj kod osiguranja od auto-odgovornosti, što se vidi iz sledećih podataka:

Tabela 25.

u 000 din.

Godina	Rezervisane štete		Ukupno 2+3	Tehnička premija osiguranja	Ukupno 4+5	Rešene štete AO	Učešće % (7/6)
	Prijavljene	Neprijavljene					
1	2	3	4	5	6	7	8
2005.	2.952.413	656.072	3.608.485	8.117.950	11.726.435	3.314.344	28,26
2006.	3.330.558	223.154	3.553.712	9.447.225	13.000.937	4.156.004	31,97
2007.	4.327.414	1.487.315	5.814.729	10.949.313	16.764.042	5.711.153	34,07
2008.	5.543.160	3.385.533	8.928.693	12.618.908	21.547.601	6.892.968	31,99
2009.	6.642.670	7.164.487	13.807.157	13.876.679	27.683.836	7.944.373	28,70
2010.	6.873.822	7.466.178	14.340.000	14.561.285	28.901.285	8.589.433	29,72
2011.	6.897.936	7.603.276	14.501.212	14.901.916	29.403.128	9.295.520	31,61

Slobodna novčana sredstva tehničke premije obaveznih osiguranja godišnje u proseku iznose preko 20 milijardi dinara, pod uslovom da je ukupna obračunata premija osiguranja naplaćena pre zaključenja ugovora o osiguranju. Treba imati u vidu da prema postojećim propisima vlasnik odnosno korisnik motornog vozila ne može da registruje vozilo, a samim tim ni da ga koristi, ukoliko prethodno ne zaključi ugovor o osiguranju i ne uplati obračunatu premiju osiguranja osiguravajućem društvu. Međutim, da li je to uvek tako kod svih društava za osiguranje? Bilo bi poželjno da ovlašćeni aktuari i ovlašćeni revizori odgovore na ovo pitanje, to jest da provere da li je to tako, jer su oni ovlašćeni da provere ispravnost i tačnost sastavljanja finansijskih izveštaja društava za osiguranje. Rešene štete u toku poslovne godine u rezervisanim štetama na početku godine i ostvarenoj tehničkoj premiji osiguranja u toku poslovne godine učestvuju samo sa 28,3 odsto u 2005. godini, a najveće učešće je u 2007. godini i iznosi 34,1 odsto. Treba imati u vidu da rezervisane štete na početku poslovne godine, prema propisima, moraju da budu pokrivene novčanim sredstvima ili pak kratkoročnim plasmanima. Ostvarena tehnička premija osiguranja u toku poslovne godine, kao i sredstva kojima su pokrivene prenosne premije i rezervisane štete na početku poslovne godine, služe za isplatu naknada šteta u

toku iste te godine i za pokriće tehničkih rezervi na kraju poslovne godine (prenosnih premija i rezervisanih šteta). Karakteristično je da se novčana sredstva tehničke premije osiguranja od auto-odgovornosti ostvarena u toku poslovne godine ne koriste za isplatu naknada šteta u toj poslovnoj godini, već služe za pokriće obaveza po već nastalim a nerešenim štetama i štetama koje će nastati u narednom periodu poslovanja. Imamo li u vidu da se samo oko 31 odsto sredstava rezervisanih šteta na početku godine i ostvarene tehničke premije u toku poslovne godine koristi za isplatu naknada šteta (u toku te iste poslovne godine), nameće nam se pitanje na koje vreme treba da se deponuju i ulažu sredstva osiguranja od auto-odgovornosti. Poželjno je da NBS na osnovu navedenih podataka preispita Odluku kojom reguliše pitanje deponovanja i ulaganja sredstava neživotnih osiguranja. Takođe, postavlja se pitanje ko od ovakvog načina rezervisanja i rešavanja odštetnih zahteva ima koristi, a ko štetu. Štetu, svakako, trpe osiguranici odnosno korisnici osiguranja čiji se odštetni zahtevi rešavaju sa zakašnjenjima. Takođe, štetu imaju i ostali osiguranici jer njihova novčana sredstva (tehničke rezerve ostalih osiguranja) mogu da se deponuju kod poslovnih banaka najviše do 12 meseci, pa su samim tim i kamate na ovakve depozite manje od depozita preko 12 meseci.

Tehnički rezultat neživotnih osiguranja po vrstama

Tabela 26.

u 000 din.

Vrsta osiguranja	Prihodi	Struktura u %	Rashodi	Struktura u %	Rezultat (2-4)	Učešće 4/2
1	2	3	4	5	6	7
Nezgodna	13.822.407	6,97	13.096.791	8,73	725.616	94,75
Zdravstveno osig.	6.470.780	3,26	3.792.140	2,53	2.678.640	58,60
Auto-kasko	32.188.825	16,23	31.578.043	21,05	610.782	98,10
Transport	3.243.028	1,63	1.769.071	1,18	1.473.957	54,55
Auto-odgovornost	79.419.709	40,04	58.656.228	39,10	20.763.481	73,86
Kredit	825.278	0,42	1.323.368	0,88	-498.090	160,35
Imovina	62.404.568	31,46	39.788.254	26,52	22.616.314	63,76
Ukupno	198.374.595	100,00	150.003.895	100,00	48.370.700	75,62
Odobreni bonusi	6.626.233				-6.626.233	
Ostvareni regresi			-4.774.255		4.774.255	
Svega	191.748.362	100,00	145.229.640	100,00	46.518.722	75,74

Napomena: Prethodna tabela dobijena je oduzimanjem prenosne premije za tekuću godinu i dodavanjem prenosne premije za prethodnu godinu. Isti je postupak kod rešenih i rezervisanih šteta na početku i kraju godine.

Prihodi po osnovu osiguranja od auto-odgovornosti u ukupnim prihodima učestvuju sa 40,04 odsto, a rashodi po ovom osnovu u ukupnim rashodima učestvuju sa 39,10 odsto. Rashodi (rezervisane i rešene štete) po osnovu auto-odgovornosti u prihodima ostvarenim po osnovu auto-odgovornosti učestvuju sa 773,86 odsto, što pokazuje da je ova vrsta osiguranja rentabilna u delu tehničke premije osiguranja i naknada šteta, što ne bi moglo da se kaže za režijski dodatak i troškove sprovođenja osiguranja. Prihodi ostvareni po osnovu osiguranja ukupne imovine u ukupnim prihodima učestvuju sa 31,45 odsto, a rashodi ostvareni po osnovu osiguranja imovine u ukupnim rashodima učestvuju sa 26,53 procenta. Ova vrsta osiguranja u ovom periodu poslovanja bila je najrentabilnija jer u ukupno ostvarenom tehničkom rezultatu učestvuje sa preko 55 odsto. Zdravstveno osiguranje, takođe u ovom periodu poslovanja, bilo je rentabilno, jer u ukupnim prihodima učestvuje sa 3,26 odsto, a u ukupnim rashodima sa 2,53 odsto. Transportna osiguranja, kao i zdravstvena osiguranja u ovom periodu poslovanja, bila su rentabilna, pošto u ukupnim prihodima učestvuju sa 1,63 odsto, a u ukupnim rashodima sa 1,18 odsto.

Na osnovu prethodnog pregleda može se konstatovati kako je u navedenom periodu u svim vrstama neživotnih osiguranja u celosti ostvaren pozitivan tehnički rezultat, to jest da je tehnička premija osiguranja bila veća od iznosa rešenih i nerešenih osiguranih slučajeva - šteta; ne uzimajući u obzir prihode ostvarene po osnovu deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi neživotnih osiguranja, jedino je kod osiguranja kredita ostvaren negativan tehnički rezultat.

Učešće šteta (rezervisanih i rešenih) u tehničkoj premiji osiguranja, bez prenosnih premija na kraju godine, iznosi u proseku 75,74 odsto, odnosno, ovaj procenat pokazuje cenu u odnosu na obračunatu tehničku premiju osiguranja, ne računajući ostvarene finansijske prihode i rashode po osnovu sredstava tehničke premije osiguranja. Ukoliko bismo uzeli i te prihode, pozitivna razlika u ceni bila bi mnogo veća od napred utvrđene.

Međutim, i pored ostvarene pozitivne razlike između tehničke premije osiguranja i nastalih osiguranih slučajeva - šteta, a pre svega kod osiguranja od auto-odgovornosti, predlaže se povećanje premije osiguranja.

Poslovanje društava za osiguranje koja obavljaju poslove reosiguranja i retrocesije

Društva za osiguranje koja obavljaju poslove reosiguranja i retrocesije svoje poslove obavljaju na osnovu zakona o osiguranju i ostalih propisa koji se odnose na društva za osiguranje u nas. Poslovi reosiguranja i retrocesije u nas nisu razvijeni, tako da postojeća društva koja obavljaju ove poslove čine to uglavnom po nalogu svojih osnivača.

Visina kapitala društava za osiguranje, koja obavljaju poslove reosiguranja i retrocesije, jeste sledeća:

Tabela 27. Visina kapitala po društvima

u 000 din.

Društvo	Godina						4/2	6/2
	2009.		2010.		2011.			
	Iznos	Učešće u %	Iznos	Učešće u %	Iznos	Učešće u %		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Društvo „A“	1.129.285	40,41	1.286.638	40,71	1.471.044	44,08	113,92	130,26
Društvo „B“	479.537	17,16	521.891	16,51	562.961	16,87	108,83	117,40
Društvo „C“	598.189	21,41	709.275	22,44	714.527	21,41	118,57	119,45
Društvo „D“	587.267	21,02	642.666	20,34	588.645	17,64	109,43	100,23
Ukupno	2.794.278	100,0	3.160.294	100,0	3.337.177	100,0	113,10	119,42

Ukupan kapital društava za osiguranje koja obavljaju poslove reosiguranja u 2009. godini iznosi 2,79 milijardi dinara; samo na jedno društvo od ukupnog kapitala otpada 40,41 odsto. U 2010. godini, ukupan kapital iznosi 3,16 milijardi dinara, s tim da na najveće društvo otpada 40,71 odsto; u 2011. godini ukupan kapital iznosi 3,34 milijarde dinara, a na najveće društvo otpada 44,08 odsto. Mora se priznati da je ukupan kapital ovih društava relativno mali sa aspekta obavljanja poslova reosiguranja, a pogotovu kada se posmatra pojedinačno po društvima.

Odnos ukupnog kapitala i premije reosiguranja i retrocesije u samopridržaju

Odnos ukupnog kapitala društava za osiguranje, koja obavljaju poslove reosiguranja i premije reosiguranja u samopridržaju, izgleda ovako:

Tabela 28.

u 000 din.

Društvo	Godina						Učešće u %		
	2009.		2010.		2011.				
	Kapital	Premija	Kapital	Premija	Kapital	Premija	2/3	4/5	6/7
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Društvo „A”	1.320.270	1.129.285	1.286.462	1.287.635	1.471.044	1.071.370	116,91	99,91	137,30
Društvo „B”	0	479.537	521.891	11.082	562.961	5.755	0,00	4.709,36	9.782,12
Društvo „C”	598.189	380.431	709.275	109.440	714.527	168.572	157,24	648,09	423,87
Društvo „D”	587.267	323.492	642.666	716.584	588.645	282.298	181,54	89,68	208,52
Ukupno	2.505.726	2.312.745	3.160.294	2.124.741	3.337.177	1.527.995	108,34	148,74	218,40

Pokrivenost premije reosiguranja u samopridržaju u 2009. godini u proseku iznosi 138 odsto, a kod svih društava u ovoj godini je iznad 100 odsto. U 2010. godini pokrivenost u proseku iznosi 148,7 odsto, a kreće se od 89,7 odsto do 181,5 procenata; u 2011. godini pokrivenost u proseku iznosi 218,4 odsto i kod svih društava je iznad 100 odsto. Postavlja se pitanje zašto je ovako velika pokrivenost premije reosiguranja u samopridržaju i u kojoj je meri ekonomski opravdano angažovanje ovakve nesrazmerne visine kapitala po godinama u odnosu na navedenu premiju reosiguranja. Pokrivenost premije osiguranja u navedenom periodu iznosi 60,03 odsto u 2009. godini, 63,36 u 2010. godini i 66,36 odsto u 2011. godini.

Tehnički rezultat saosiguranja i reosiguranja

Tehnički rezultat saosiguranja i reosiguranja pokazuje odnos između premije saosiguranja i reosiguranja s jedne strane i učešće saosiguravača i reosiguravača u naknadi šteta osiguravača s druge strane. Društvo za osiguranje, koje obavlja poslove osiguranja životnih i neživotnih osiguranja, može u svom samopridržaju da drži premiju osiguranja samo u skladu sa visinom kapitala kojom raspolaže, a eventualni iznos iznad toga dužno je da prenese u saosiguranje ili reosiguranje. Poslovi saosiguranja u nas veoma su malo zastupljeni,

tako da se eventualni višak rizika iznad samopridržaja uglavnom prenosi u reosiguranje.

Društva za osiguranje u nas, prema postojećim propisima, mogu se reosiguravati kod domaćih organizacija za osiguranje, koje su registrovane za obavljanje poslova reosiguranja, a društva za reosiguranje mogu retrocedirati premiju reosiguranja kod domaćih i inostranih društava osiguranja, koja obavljaju poslove reosiguranja. Domaća društva za osiguranje, koja obavljaju poslove reosiguranja, premiju reosiguranja (aktivnu) uglavnom retrocediraju kod inostranih društava. Ovo stoga što su tehnički (ekonomski) kapaciteti domaćih društava koja obavljaju poslove reosiguranja više nego skromni, tako da ona uglavnom obavljaju brokerske poslove najčešće za račun i u ime svojih osnivača.

U periodu od 2005. do 2011. godine, odnos premije reosiguranja (pasivna premija reosiguranja) i udela reosiguravača u naknadama šteta društava za osiguranje izgleda ovako:

Tabela 29.

u 000 din.

Godina	Premija reosiguranja	Provizija	Ukupno (2-3)	Udeli u štetama	Razlika (4-5)	Učešće % (5/4)
1	2	3	4	5	6	7
2005.	2.323.807	222.921	2.100.886	864.366	1.236.520	41,14
2006.	2.972.518	285.306	2.687.212	1.636.083	1.051.129	60,88
2007.	3.620.555	481.699	3.138.856	1.137.136	2.001.720	36,23
2008.	4.381.184	489.989	3.891.195	2.427.783	1.463.412	62,39
2009.	5.318.968	625.639	4.693.329	3.702.326	991.003	78,88
2010.	6.785.334	474.975	6.310.359	4.538.231	1.772.128	71,92
2011.	6.698.394	583.931	6.114.463	3.638.450	2.476.013	59,51
Ukupno	32.100.760	3.164.460	28.936.300	17.944.375	10.991.925	62,01

U navedenom periodu odliv sredstava osiguranja u saosiguranje i reosiguranje iznosi 32,1 milijardu dinara, s tim što je na ime provizija osiguravačima vraćeno 3,2 milijarde dinara, a udeli saosiguravača i reosiguravača u naknadama štete iznose 117,9 milijardi dinara; u proseku, putem udela u naknadama šteta i provizijama ukupno je vraćeno 62,01 odsto. Stvarni odliv sredstava osiguranja u saosiguranje i reosiguranje iznosio je 10,99 milijardi dinara. Treba imati u vidu da je navedeni odliv sredstava osiguranja uglavnom bio u inostranstvu. Ukoliko bi premija saosiguranja znatno više učestvovala u izravanju rizika u zemlji,

utoliko bi bio i manji odliv deviznih sredstava u osiguranju po osnovu reosiguranja. Premija saosiguranja u nas je simbolična bez obzira na to što se putem saosiguranja usporava ili ublažava odliv deviznih sredstava iz zemlje u inostranstvo, a ovom se pitanju ne pridaje nikakav značaj. Odliv sredstava osiguranja u inostranstvo vrši se i putem reosiguranja i po ostalim vidovima imajući u vidu učešća stranog kapitala u domaćem osiguranju imovine i lica, tako da se ne radi o odlivu u navedenom iznosu, već o mnogo većem odlivu.

Odnos tehničke premije neživotnih osiguranja i premije saosiguranja i reosiguranja u periodu 2005-2010. godine prikazan je u Tabeli 30.

Tabela 30.

u 000 din.

Godina	Tehnička premija osiguranja	Premija saosiguranja i reosiguranja	Učešće % (3/2)
1	2	3	4
2005.	22.400.429	2.323.807	10,37
2006.	24.528.355	2.972.518	12,12
2007.	28.421.168	3.620.555	12,74
2008.	32.757.617	4.381.184	13,37
2009.	32.758.682	5.318.968	16,24
2010.	34.249.185	6.785.334	19,81
2011.	37.412.849	6.698.394	17,90
Ukupno	212.528.285	32.100.760	15,10

Učešće premije saosiguranja i reosiguranja u tehničkoj premiji neživotnih osiguranja u proseku iznosi 15,10 odsto, a kreće se od 10,36 odsto u 2005. do 19,81 odsto u 2010. godini. Deo premije osiguranja, koji se prenosi u saosiguranje i reosiguranje, relativno je mali, ali i na tako male prenete iznose u navedenom periodu ostvaren je odliv sredstava u iznosu od 10,9 milijardi dinara. Međutim, treba imati u vidu da se osiguranje, a samim tim i reosiguranje, zasniva na podeli rizika: ukoliko je veći broj predmeta osiguranja obuhvaćen podelom rizika odnosno osiguravajućim pokrićem, utoliko postoji i veća mogućnost da bude manja premija osiguranja u odnosu na visinu rizika i obratno. Ovo je tačno samo ukoliko se primenjuje odgovarajuća tehnika saosiguranja i reosiguranja, inače to može da služi samo za odliv nacionalnog dohotka u druge zemlje, pogotovu kada se radi o reosiguranju. U našem slučaju postavlja se pitanje izbora načina saosiguranja i reosiguranja, a zato je neophodna odgovarajuća stručnost. Takođe, treba imati u vidu da je za obavljanje poslova reosiguranja neophodan veliki akcionarski kapital kao i visoko stručni kadrovi. Inače,

sa malim iznosom kapitala, nemoguće je sprovođenje odgovarajuće tehnike reosiguranja. Poslove reosiguranja, po pravilu, mogu da obavljaju samo velika osiguravajuća društva sa odgovarajućim kapitalom, što se i čini u svetu.

Troškovi sprovođenja osiguranja

Troškovi sprovođenja osiguranja, prema postojećim propisima, pokrivaju se samo iz ostvarenog režijskog dodatka, koji je sastavni deo tarifa premija osiguranja i jednim delom provizije dobijene od reosiguravača za pokriće troškova sprovođenja osiguranja, ali ne ukupnim iznosom provizije, već samo delom koji se odnosi na pokriće troškova sprovođenja osiguranja od strane reosiguravača. Troškovi sprovođenja osiguranja u periodu 2005-2010. godine izgledaju ovako:

Tabela 31.

u 000 din.

Godina	Ostvareni režijski dodatak	Troškovi sprovođenja osiguranja	Razlika (3-2)	Učešće % (3/2)
1	2	3	4	5
2005.	9.284.073	10.975.697	1.691.624	118,22
2006.	10.141.175	14.276.748	4.135.573	140,78
2007.	11.969.445	16.509.186	4.539.741	137,93
2008.	13.669.716	19.590.868	5.921.152	143,32
2009.	13.735.300	21.295.051	7.559.751	155,04
2010.	14.680.026	22.654.706	7.974.680	154,32
2011.	15.993.402	23.910.787	7.917.385	149,50
Ukupno	89.473.137	129.213.043	39.739.906	144,42

U navedenom periodu ostvaren je negativan rezultat između režijskog dodatka (deo premije osiguranja koji služi za pokriće troškova sprovođenja osiguranja) i troškova sprovođenja osiguranja u navedenom periodu poslovanja u iznosu od 31,8 milijardi dinara, dok je u istom periodu ostvaren pozitivan tehnički rezultat (odnos tehničke premije osiguranja i naknada šteta i ugovorenih suma) u iznosu od 46,5 milijardi dinara kod neživotnih osiguranja, i kod životnih u iznosu od 45,82 milijarde dinara. Kada se posmatra ukupan finansijski rezultat (tehnički rezultat i troškovi sprovođenja osiguranja), pojavljuje se pozitivan rezultat samo u iznosu od 8,6 milijardi dinara.

Ostvarivanje troškova sprovođenja osiguranja iznad režijskog dodatka

suprotno je propisima, a i aktima poslovne politike društava za osiguranje; međutim, ovo je problem novijeg datuma. Postavlja se veliko pitanje uspešnosti poslovanja društava za osiguranje u nas ukoliko se nastavi sa ovako visokim troškovima sprovođenja osiguranja.

Učešće troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja

Učešće troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj premiji životnih i neživotnih osiguranja u periodu 2005. do 2010. godine prikazan je u Tabeli 32.

Tabela 32.

u 000 din.

Godina	Ukupna premija osiguranja	Troškovi sprovođenja osiguranja	Učešće % (3/2)
1	2	3	4
2005.	34.689.782	10.975.697	31,64
2006.	38.055.325	14.276.748	37,52
2007.	44.779.955	16.509.186	36,87
2008.	52.185.457	19.590.868	37,54
2009.	53.517.456	21.295.051	39,79
2010.	56.519.752	22.654.706	40,08
2011.	57.314.003	23.910.043	41,72
Ukupno	337.061.730	129.212.299	38,33

Učešće troškova sprovođenja osiguranja u proseku u ovom periodu iznosi 38,33 odsto, što je relativno visoko učešće, a najveće je u 2011. godini i iznosi 41,72 odsto. Po društvima, učešće troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja kreće se od 37,9 do 63,3 odsto, s tim što kod jednog društva iznose 100,4 odsto, a kod drugog 132,4 odsto. U odnosu na 2005. godinu, troškovi sprovođenja osiguranja u 2012. godini porasli su za 10,08 indeksnih poena ili za 117,8 odsto.

Međutim, učešće troškova sprovođenja osiguranja u periodu od 1981. do 1988. godine bilo je znatno manje i prikazano je u Tabeli 33.

Tabela 33.

u 000 din.

Društvo	Godina							Prosek
	1982.	1983.	1984.	1985.	1986.	1987.	1988.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D1	11,66	10,95	11,05	13,42	16,20	16,71	18,06	16,94
D2	12,47	11,46	10,73	12,08	13,75	15,50	18,70	16,64
D3	11,26	10,32	10,26	11,98	11,96	12,29	12,49	12,97
D4	11,31	10,68	10,43	10,07	10,89	10,44	10,08	10,28
D5	11,57	11,28	10,77	11,67	12,02	12,90	13,17	12,76
D6	12,25	12,58	11,26	11,48	11,69	11,70	16,22	14,18
D7	12,98	12,24	12,65	14,32	16,40	17,72	19,54	18,34
D8	13,25	11,44	11,42	12,16	12,40	14,21	17,70	15,75
Prosek	12,31	11,54	11,26	12,65	14,19	15,27	17,71	16,22

Časopis „Osiguranje i privreda“, broj 10/89, izdavač: „Kroacija osiguranje“, Zagreb

Postavlja se pitanje koji su uzroci ovakvog povećanja troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj obračunatoj premiji osiguranja. Osnovni uzrok je taj što smo u periodu 1982-1988. godine imali velike industrijske i poljoprivredne sisteme, a sada toga nema. Tada su procenti režijskog dodatka bili znatno manji jer se radilo o relativno visokim sumama osiguranja odnosno premijama osiguranja.

Zaključak

Na osnovu prethodnog teksta, nameće se nekoliko pitanja, koja traže odgovor:

- koji su uzroci ovako velikih razlika između tehničkih rezultata neživotnih osiguranja (pozitivan 46,5 mlrd. dinara) i troškova sprovođenja osiguranja (negativan 39,7 mlrd. dinara), pa samim tim i konačnog finansijskog rezultata, koji u odnosu na iskazani pozitivan tehnički rezultat neživotnih osiguranja iznosi samo 18,5 odsto;
- koji su uzroci neprekidnog odliva sredstava osiguranja po osnovu reosiguranja, to jest nacionalnog dohotka, a s druge strane simboličnog učešća premije saosiguranja između domaćih društava za osiguranje;
- koji su razlozi da se kod osiguranja od auto-odgovornosti novčana sredstva u visini od oko 20 milijardi dinara drže kod osiguravača, a ne kod osiguranika (videti tabelu 25), odnosno u kojoj su meri realne tarife premije osiguranja kod ove vrsta osiguranja, pri čemu se i sada traži povećanje premije

osiguranje iako dosad po ovom osnovu nije ostvarivan negativan tehnički rezultat u prethodnih deset godina.

Pored postavljenih pitanja, neophodno je da se potpunije reguliše status eksternih i internih ovlašćenih revizora i ovlašćenih aktuara, sa aspekta odgovornosti u pogledu tačnosti i ispravnosti finansijskih izveštaja društava za osiguranje, na koje oni daju svoja mišljenja.

Izvori

- Priručnik o finansijskom poslovanju i kontroli sredstava osiguranja imovine i lica, autori: dr Lazar Majstorović i dipl. ek. Radomir Lazarević. Izdavač: „Privredni pregled“, Beograd, 1977. godine;
- Ekonomika osiguranja, Dobrosav Ogrizović, izdavač ZOIL „Sarajevo“, Sarajevo, 1985. godina;
- Članak: „Šta uslovljava visinu premije osiguranja imovine i lica“, autor: R. Lazarević, časopis „Osiguranje i privreda“, Zagreb, broj 6-7/1985. godine;
- Članak: „Troškovi sprovođenja osiguranja imovine i lica – problematika strukture i visina troškova“, autor: R. L, studija: Mesto i uloga osiguranja u zaštiti imovine i lica u uslovima realne ekonomije, izdavač: Institut za međunarodne ekonomske odnose, Novi Sad, 1988. godine;
- Članak: „Računovodstveno-ekonomski aspekti sprovođenja Zakona o osiguranju imovine i lica“, časopis „Privrednik“, Beograd, broj 14/97;
- Članak: „Uticaj aktuarske kontrole na realnost godišnjeg računa i sigurnost poslovanja organizacija za osiguranje“, autor: R. L, „Ekonomika politika“, Beograd, broj 2466/99 i 2465/99;

Summary

**Business Indicators of Insurance Companies in the Period
from 2009 to 2011**

Radomir M. Lazarević

This article analyses the operations of insurance companies in Serbia in the period from 2009 to 2011, from the perspective of their technical results by years, insurance lines and total financial results as well as by capital adequacy as at 31 December 2011.

Company managements are responsible for preparation and fair presentation of accurate financial statements of a company, in this case – insurance companies. In addition, they are responsible for information in financial statements, which helps them to plan, decide and supervise. Management can define the form and content of such additional information in order to satisfy its needs, but never to the detriment of information accuracy. Financial statements of insurance companies need to be based on information concerning financial standing, performance and changes in financial standing of a company. Such information is used both by the management and users of financial statements, notably insureds and other insurance beneficiaries.

Users of financial statements are present and future prospective investors, employees, lenders, suppliers and other creditors, buyers, governments and their agencies as well as the general public. They use financial statements to meet their different needs for information.

Preparation of financial statements is not a formal obligation of an insurance company but a guideline for successful business operations and information to insureds and other creditors of a successful or unsuccessful business of a company. This also includes the information of disposal of funds. In addition, those reports are indicators of liquidity, solvency and the entire economic situation of an insurance company. Their business indicators, which are considered after 12 to 15 months upon the occurrence of business changes, as a rule, are not justified. Similarly, statement of operations which is accepted by acclamation, without any critical analysis, cannot be considered the report on business operations.

Company accounting cannot represent a mere registry of business changes. Instead, it should primarily act as an analyst of their causes and consequences and, consequently, it is obliged to respond to certain events and mark them with green, yellow or red light – depending on the consequences arising from financial statements. However, these activities can be successfully performed only by the accountant analyst and not by the accountant who acts as a record keeper.

*Translated by: **Zorica Simović***